

**Een evaluatieonderzoek naar de toepassing van ontwerpprincipes in de
praktijk van Samen Opleiden**

**An evaluation study into the application of design principles in educational
practice**

Doreen Hamer
3041106
2021-2023
4 september 2023



Aeres Hogeschool Wageningen
Onderzoeksbegeleider: Niek van Benthum



Hogeschool Windesheim
Opdrachtgever: Machiel Stolk

Samenvatting

Het opleiden van goede en duurzaam inzetbare leraren in het onderwijs, is een opdracht die binnen het concept 'Samen Opleiden' vorm krijgt. Het samen opleiden gebeurt in de onderwijspraktijk en vraagt om goede samenwerking tussen de lerarenopleiding en het werkveld. Opleidingsschool 'Partnerschap 2' streeft naar écht samen opleiden. Er is een gezamenlijk opleidingsprogramma ontworpen, waarbij 40% van de opleiding in het werkveld plaatsvindt. Vanuit gezamenlijk geformuleerde ontwerpprincipes en met enthousiaste, avontuurlijke ontwerpers en docenten, werd in september 2022 een start gemaakt met het uitvoeren van het werkplekcurriculum. Veertig eerstejaars docenten in opleiding werden, gedurende een half jaar, één dag in de week, ondergedompeld in de rijke leeromgeving van de zeven scholen van het partnerschap. Door middel van focusgroepinterviews met studenten, docenten en schoolopleiders van de bezochte scholen en het bestuderen van geschreven werk van studenten, is onderzocht hoe de ontwerpprincipes werken in de praktijk. De authentieke situatie waarin het samen opleiden plaatsvindt, maakt het nu écht samen opleiden. Er zijn waardevolle positieve aspecten en verbeterpunten verkregen om het werkplekcurriculum 'Samen Opleiden' verder te optimaliseren binnen de opleidingsschool Partnerschap 2.

Abstract

The educational practice of training good, sustainably employable teachers is an assignment that takes shape within the concept of 'Collaborative Approach,' which is an agreement between schools and universities for in-school training. It takes place in teaching practice, which requires productive cooperation between the teacher training programs and the professional field. Educational practice collective 'Partnership 2' strives for real cooperation in the training of aspiring teachers. A joint training program has been designed, in which 40% of the training takes place in the professional field. Based on jointly formulated design principles and led by enthusiastic, adventurous teachers, the implementation of the joint learning program began in September 2022. One day a week for half a year forty first-year student teachers were immersed in the rich learning environment of the seven schools of the partnership. Focus group interviews with students, teachers and coaches from the visited schools and the study of students' written work was used to investigate how the design principles work in practice. The authentic situation in which the joint training program took place truly facilitated a collaborative approach. Valuable successes and points for improvement have been obtained to further optimize this training program within Partnership 2.

Inleiding

Aanleiding en verkenning van het vraagstuk

De vraag naar kwalitatief goed opgeleide leraren, die duurzaam inzetbaar zijn in het onderwijs, is groot. Het vraagt om een goede lerarenopleiding die samen met de onderwijspraktijk, zorgt voor het uitvoeren van deze opdracht. Dit krijgt vorm in het concept 'Samen Opleiden en Professionaliseren' (SO&P). Het SO&P is een initiatief van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, waarvoor partnerschappen van scholen en lerarenopleidingen bestaan, met als doel leraren in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs op te leiden. Dit partnerschap wordt opleidingsschool genoemd. De ambitie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is om in 2030 alle leraren op te leiden via SO&P (Hermanussen & Van Herpen, 2021). Dit betekent, dat het opleidingsinstituut en de school gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen voor het opleiden van leraren. Ze streven verdere integratie van het leren op de werkplek en op het opleidingsinstituut na. Het doel hiervan is, het dichten van de kloof tussen theorie en praktijk van beginnende leraren en het verbeteren van de aansluiting van het opleidingscurriculum van de lerarenopleiding op de vereisten van het werk.

Uit het eindrapport 'de meerwaarde van Samen Opleiden en Professionaliseren' van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Hermanussen & Van Herpen, 2021) blijkt de meerwaarde van het opleiden van leraren op scholen die aangesloten zijn bij een partnerschap. Er is een gedeelde verantwoordelijkheid en een betere afstemming tussen theorie en praktijk. Het versterkt de samenwerking tussen scholen en lerarenopleidingen en men leert met elkaar hoe studenten het beste kunnen worden opgeleid. Een goede samenhang tussen theorie en praktijk die door middel van intensieve samenwerking binnen de opleidingsschool tot stand komt is belangrijk voor de kwaliteit van het gezamenlijke opleidingsprogramma. Dit gezamenlijke opleidingsprogramma wordt binnen de context van SO&P het

werkplekcurriculum genoemd. De kwaliteit van een werkplekcurriculum wordt versterkt als er rekening gehouden wordt met elkaars perspectieven; “Pas dan komt de kracht van de Gouden Driehoek (opleiding, werkplek en student) tot uiting en zal er sprake zijn van écht samen opleiden” (Timmermans, 2014).

Eén van de opleidingsscholen waar de lerarenopleiding van Hogeschool Windesheim in participeert, is Partnerschap 2. Deze opleidingsschool bestaat uit de scholengemeenschappen: Het Noordik, Etty Hillesum Lyceum, Pius X College, Canisius, Marianum, Carmel Hengelo, ROC van Twente, Universiteit Twente en Hogeschool Windesheim. De missie van Partnerschap 2 is het samen opleiden en begeleiden van (aankomende) docenten, die zich vanuit een kritische houding blijven ontwikkelen. Op basis van zelf geformuleerde doelen maken de studenten successen inzichtelijk. De kernwaarden eigenaarschap, een onderzoekende en kritische houding, een leven lang leren en gezamenlijk professionaliseren en innoveren staan hierbij centraal.

Vanuit deze missie en de eerdergenoemde opdracht van het SO&P is in het schooljaar 2020-2021 geprobeerd een gezamenlijk werkplekcurriculum te ontwerpen. Dit is niet gelukt. Er was sprake van een deel van het onderwijs op het instituut en een deel op de scholen en hierdoor was de samenhang tussen theorie en praktijk mager. Het ‘samen opleiden’ gebeurde nog niet, maar deze wens bleef er wel.

Er bleek nog nauwelijks ervaring te zijn opgedaan met deze gemeenschappelijke verantwoordelijkheid (Timmermans & Kroeze, 2021). Het is een uitdaging om te komen tot een echt gezamenlijk curriculum gezien de verschillen tussen de werkplek en de lerarenopleiding, de opgave tot samenwerking en de verschuiving van verantwoordelijkheden (Timmermans, 2014). Om te voorkomen dat er in deze uitdagende situatie te snel naar organisatorische oplossingen gegrepen wordt, is het aanbevelenswaardig om eerst samen ontwerpprincipes te formuleren. Deze gezamenlijke ontwerpprincipes helpen als grensobject om de grenzen tussen de verschillende opleidingspraktijken (tussen school en instituut) te slechten (Cremers, 2023; Fox, 2011).

Om deze reden is er een ontwerpgroep samengesteld die in opdracht van de stuurgroep en kerngroep van Partnerschap 2 in september 2021 aan de slag is gegaan met het ontwerpen van een gezamenlijk werkplekcurriculum. Deze ontwerpgroep bestond uit 3 schoolopleiders (ROC van Twente, Canisius en Carmel Hengelo), 2 leden vanuit de kerngroep, 1 onderzoeksdocent (ROC van Twente) en 2 instituutopleiders (lerarenopleiders van de lerarenopleiding Windesheim, Algemeen Vormend Onderwijs (AVO) en Beroepsonderwijs (BO) en de coördinator van Partnerschap 2). De ontwerpgroep formuleerde ontwerpprincipes (zie Bijlage A) vanuit de volgende vragen:

- Hoe neem je als opleidingsinstituut en school gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor het opleiden van goede, duurzaam inzetbare leraren en verdere integratie van het leren op de werkplek en op het opleidingsinstituut?
- Hoe zorg je voor een gezamenlijk werkplekcurriculum, dat daadwerkelijk de kloof tussen theorie en praktijk dicht?
- Hoe verbeter je de aansluiting van het opleidingscurriculum van de lerarenopleiding en de vereisten van het werk?

Het uiteindelijke ontwerp van het werkplekcurriculum bestaat uit een raamwerk, waarin de ontwerpprincipes, de planning van de te bezoeken scholen en de vereisten van de lerarenopleiding staan beschreven (zie Bijlage B). Bij de aanvang van dit onderzoek was het onduidelijk hoe de ontwerpprincipes tot uiting komen in de praktijk van de opleidingsschool. De praktijkvraag van dit onderzoek luidt daarom als volgt: hoe werken de ontwerpprincipes van het gezamenlijk ontworpen werkplekcurriculum in de praktijk van Partnerschap 2?

Dit onderzoek heeft als doel om het werkplekcurriculum op basis van de ontwerpprincipes te evalueren en aanbevelingen te geven voor verbetering voor implementatie in het schooljaar 2023-2024. Dit onderzoek vond plaats in opdracht van de kern- en stuurgroep van Partnerschap 2.

Theoretisch kader

In dit theoretisch kader wordt verder ingegaan op de theorie van samen opleiden en ontwerpprincipes van het gezamenlijk ontworpen werkplekcurriculum, wat het onderwerp vormt van dit onderzoek.

Het werkplekcurriculum

Het SO&P beleid van Ministerie van OCW betekent dat lerarenopleidingen en scholen samen een deel van het curriculum moeten ontwerpen en uitvoeren op de opleidingsschool. Dit wordt het werkplekcurriculum genoemd. Waar van oudsher de opleidingen het curriculum bepaalden, is dit nu een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid (Hermanussen & Van Herpen, 2021). Een werkplekcurriculum is een nieuw curriculum dat wordt gekenmerkt door een optimale balans tussen leren op de werkplek en op het opleidingsinstituut. De

kern van het werkplekcurriculum gaat over het leren op de werkplek, waarbij de dynamiek van de werkplek het leren van de student bepaalt en er geen vast omschreven programma van activiteiten aanwezig is. De vrijheid die ontwerpprincipes bieden geven de mogelijkheid om aan te sluiten bij het gevarieerde aanbod van de scholen. Deze ontwerp vrijheid past als je een ruim toepassingsdomein hebt, zoals in elke opleidingsschool het geval is (Van Aken, 2011). Timmermans en Kroeze (2021) noemen het om deze reden het werkplekcurriculum een dynamisch curriculum.

Een curriculum bestaat uit een complex geheel van interventies die in samenhang zijn ontworpen en bewust zijn vormgegeven en bestaat uit vele, met elkaar interacterende elementen (Cremers, 2023). Op basis van de in de ontwerp fase verkregen theorie en praktijk kennis en -ervaring, zijn de volgende, initiële ontwerp principes opgesteld voor het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 (Cremers, 2011): *werkplekleren, samen leren, ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen, leerrijke verbindingen, beroepsbeeld en beroepsidentiteit, onderzoekend vermogen en eigenaarschap* (zie Bijlage A).

Hieronder worden de gehanteerde ontwerp principes toegelicht die aan de basis staan van het ontwerp. Dit onderzoek evalueert de concrete uitwerking van deze principes in de praktijk van SO&P.

Ontwerpprincipe 1 Werkplekleren

Het voordeel van werkplekleren is dat het leren meteen plaatsvindt in de authentieke situatie. Dit prikkelt en verhoogt de urgentie en de motivatie om tot leren te komen (Dochy et al., 2020). De kloof tussen theorie en praktijk verkleint door het verbinden van authentieke ervaringen met theoretische kennis en reflectie. Onstenk (2018) noemt dat de kern van werkplekleren. Volgens Onstenk (2018) is het zinvol om bij het werkplekleren observatie- of beschrijvingsopdrachten te geven die leiden tot reflectie. Tegelijkertijd moet het structureren van het werkplekleren of het geven van opdrachten die niet bij de praktijk passen zoveel mogelijk voorkomen worden.

Ontwerpprincipe 2 Ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen

Goede ondersteuning in de vorm van coaching, modellering, vragen stellen, tijdens het werkplekleren vergroot de kans op rijke leerresultaten. Deze werkwijze faciliteert het verkrijgen van de complexe kennis, die nodig is voor de beroepspraktijk (Billet, 2001). Binnen het werkplekcurriculum staan de volgende drie vragen centraal bij het ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen; waar werkt de student naartoe (feedup), waar staat de student nu (feedback) en hoe komt de student naar de gewenste situatie (feedforward)? Op basis van deze vragen krijgt het begeleiden en beoordelen volgens Hattie en Timperley (2007) een cyclisch karakter. Het krijgen van informatie over individuele voortgang, wordt als meest effectief gezien als het gaat over communiceren over beoordelen en levert volgens Onstenk (2018) een bijdrage aan het formatieve leerproces. Dit bevordert het geloof in eigen kunnen en verkleint de neiging om zichzelf te vergelijken met medestudenten.

Ontwerpprincipe 3 Samen leren in een professionele leergemeenschap

In een PLG wordt geleerd met en van elkaar. Hierdoor ontstaat een leercultuur (Van Keulen et al., 2015) die bestaat uit een groepsidentiteit, gedeelde doelen en een gemeenschappelijk repertoire voor interactie. Binnen deze leercultuur is leren is meer dan het verwerven van kennis. Leren betekent ook samenwerken en kennisuitwisseling. Dit maakt leren tot een sociaal proces (Coenders, 2021). Dochy et al. (2020) stelt dat samen leren leidt tot nieuw gedeeld begrip, constructie van kennis, co-constructie, constructieve conflicten en discussie. Bovendien komt hierdoor een gevoel van verbondenheid met anderen tot stand. Dopmeijer en De Jong (2021) noemen dit gevoel van veiligheid en verbondenheid 'Sense of belonging'. Sense of belonging bestaat uit academische en sociale binding. De academische binding zorgt ervoor dat de student leert en zich thuis voelt in de onderwijsomgeving en noemen dit één van de belangrijkste voorwaarden om tot leren te komen. De sociale binding bestaat uit; goed contact met medestudenten, docenten en saamhorigheid. Dit bevordert het gevoel van veiligheid en motivatie.

Ontwerpprincipe 4 Leerrijke verbindingen

Het gaat hierbij om leerrijke verbindingen tussen de schoolpraktijk en het opleidingsinstituut (Van Keulen et al., 2015). In de context van Partnerschap 2 wordt het werkplekcurriculum uitgevoerd door docenten van de scholen en van het instituut. Het werkplekcurriculum raakt hierdoor beter dan voorheen verbonden met het opleidingscurriculum. Belangrijk hierbij is behoud van eigen logica van beide settings. Ook dienen beide praktijken ondersteunend te zijn aan elkaar (Onstenk, 2016).

De studenten zijn in deze context echte bruggenbouwers, ze bewegen tussen de verschillende praktijken en brengen zo elementen van de ene praktijk naar de andere. Dit is belangrijk voor de interactie tussen theoretische en praktische kennis, volgens Bruining en Akkerman (2020). Impliciete kennis, verkregen door handelen en observeren in de praktijk, wordt verbonden met expliciete kennis (Onstenk, 2016). In de PLG systematisch reflecteren en praten over grensobjecten, zorgt er volgens Bakker et al. (2016) voor, dat alle

partijen zich uitspreken over de eigen praktijk en elkaar beter leren begrijpen. Het voeren van inhoudsrijke gesprekken tussen studenten, opleiding en werkplek (de driehoek van samen opleiden) leidt tot afstemming en waardevolle inzichten die ook gebruikt kunnen worden bij het verder bouwen aan een gezamenlijk werkplekcurriculum (Timmermans & Kroeze, 2021).

Ontwerpprincipe 5 Beroepsbeeld en beroepsidentiteit

De persoon van de leraar is een onlosmakelijk deel van de praktijk van de leraar. Het beroepsbeeld voor de leraar (Snoek et al., 2017) geldt als een referentiekader voor de studenten om een eigen beeld van het beroep te kunnen vormen. Als studenten van de lerarenopleiding een school binnenkomen, hebben ze eigen waarden, normen en overtuigingen. Deze waarden en normen veranderen en ontwikkelen door ervaringen op de school en gesprekken die gevoerd worden in alle geledingen van de opleidingsschool.

Binnen de algemeen gedeelde opvattingen en de kennisbasis van de beroepsgroep, is de beroepsidentiteit de eigen plaatsbepaling van de professional. Dit gaat om, enerzijds deel worden van de gemeenschap van leraren en beroepssocialisatie (gedeelde normen en waarden eigen maken), anderzijds de ontwikkeling van de persoonlijke visie op het beroep, de persoonsvorming (Biesta, 2018). Onderzoekend vermogen gebruiken als ondersteuning voor ervaringen uit de praktijk, geeft richting en stimulans aan verdere ontwikkeling van de professionele identiteit (Munneke et al., 2023).

Ontwerpprincipe 6 Onderzoekend vermogen

Onderzoekend vermogen is op een bewuste, systematische manier antwoord krijgen op iets wat je nog niet weet in combinatie met een open, kritische en creatieve houding. Onderzoekend vermogen behelst processen zoals reflectie, het expliciteren van vragen en het verbinden van theorie en praktijk (Onstenk, 2018). De onderzoekende houding van een docent leidt tot leerprocessen voor de beroepspraktijk, maar dient ook als voorbeeld voor de ontwikkeling van de leerlingen. Het is van belang de ontwikkeling van het onderzoekend vermogen van de docent in opleiding al vanaf de start als integraal onderdeel van de ontwikkeling tot docent te zien en het moet het een natuurlijk element zijn in het werkplekcurriculum (Onstenk, 2018; Munneke et al., 2023). Daarnaast kan ook het uitvoeren van praktijkonderzoek, leiden tot het vergroten van een onderzoekende houding (Van Der Donk & Van Lanen, 2020).

Ontwerpprincipe 7 Eigenaarschap

Het gaat er hier om dat de student (in toenemende mate) eigenaar wordt van zijn eigen leerproces en daar ook de verantwoordelijkheid voor draagt. Initiatief nemen, handelen en beslissen over zijn of haar eigen leerproces staan hierbij centraal. Het begrip eigenaarschap hangt nauw samen met het begrip learner agency: in staat zijn tot het maken van passende, verantwoorde en verantwoordelijke keuzes voor het leerproces (De Boer et al., 2019). Hoe uitnodigend de werkplek (affordance) ook is, de lerende speelt een cruciale rol en beslist zelf waarin hij participeert en wat er vervolgens van wordt geleerd, dit wordt door Billet (2001) agency genoemd.

Toespitsing in onderzoeksvragen

Om antwoord te krijgen op de praktijkvraag 'hoe werken de ontwerpprincipes van het gezamenlijk ontworpen werkplekcurriculum in de praktijk van Partnerschap 2?', spitsen we hier de theorie toe richting de onderzoeksvragen.

Dit nieuwe werkplekcurriculum is op 5 september 2022 gestart voor een groep van veertig eerstejaars studenten en wordt uitgevoerd door vier docenten, twee instituutsopleiders en twee schoolopleiders, die ook een rol hebben in de ontwerpgroep. De duur van het werkplekcurriculum is een half jaar, dit is het eerste semester van de lerarenopleiding. Op veertien maandagen gaat de groep eerstejaars studenten, samen met de docenten naar een van de scholen van Partnerschap 2. Elke school wordt twee maandagen achter elkaar bezocht, zo gaat de groep naar zeven verschillende scholen. Het programma wordt samengesteld vanuit de ontwerpprincipes, de werk- en leerinterventies die de betreffende school te bieden heeft en de eisen van de lerarenopleiding. Voor elk schoolbezoek wordt het programma samengesteld door docenten en de coördinerend schoolopleider van de te bezoeken school.

Het is een uitdaging om te zorgen dat deze ontwerpprincipes ook werkelijk herkenbaar zijn in het door leraren uitgevoerde en door studenten ervaren (gerealiseerde) curriculum (Van den Akker, 2014). Dat vergt vaak nog doorontwikkeling van het curriculum. Daarvoor is het belangrijk om de ervaringen van de betrokkenen in kaart te brengen (Van den Akker et al., 2013).

Omdat een ontwerpprincipe een algemene richtlijn is, is deze volgens Van Aken (2011) nog niet direct te vertalen naar een concrete handeling in de context. Uit het promotieonderzoek van Timmermans (2014) blijkt, dat de concrete activiteiten in de authentieke situatie bepalen, wat de kwaliteit van de leerwerkplek en dus van het leren is. Niet alleen de werkplek, maar ook de lerende zelf bepaalt waarin hij participeert. Hierdoor heeft hij zelf ook invloed op de leerervaringen. Door dit ingewikkelde samenspel van factoren is het niet

eenvoudig de vraag naar kwaliteit te beantwoorden. Zowel Timmermans (2014) als Doorewaard et al. (2019) adviseren om, de verschillende perspectieven van alle betrokkenen te benutten voor het verkrijgen van rijke inzichten. Op deze manier kan het onderwerp van verschillende kanten belicht worden, relaties gelegd worden met beïnvloedende factoren en wordt er ruimte gecreëerd voor mogelijke tegenstrijdige zienswijzen.

Vanuit de verkregen theoretische inzichten en de toespitsing, is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd;

Hoe werken de ontwerpprincipes binnen het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens alle betrokkenen en welke aanbevelingen kunnen er gegeven worden voor herontwerp?

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

Deelvraag 1: Wat zijn per ontwerpprincipe positieve aspecten en verbeterpunten van het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens de studenten?

Deelvraag 2: Wat zijn per ontwerpprincipe positieve aspecten en verbeterpunten van het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens docenten en schoolopleiders?

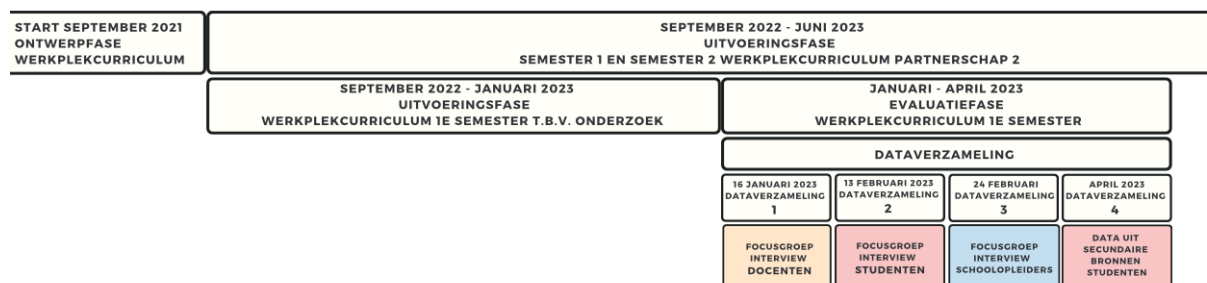
Deelvraag 3: Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen de drie groepen betrokkenen met betrekking tot de genoemde positieve aspecten en verbeterpunten?

Methode

Onderzoeksopzet

In dit onderzoek werd nagegaan, hoe het ontworpen werkplekcurriculum werkte in de praktijk van partnerschap 2. Centraal stonden de vragen welke positieve aspecten en welke verbeterpunten er zijn ervaren door alle betrokkenen vanuit de zeven ontwerpprincipes. Een dergelijk onderzoek leent zich volgens Boeije en Bleijenbergh (2023), bij uitstek voor kwalitatieve dataverzameling, omdat je hierdoor een rijk inzicht krijgt in de ervaringen van de verschillende perspectieven van de participanten en de betekenis hiervan. In dit onderzoek zijn op twee verschillende manieren kwalitatieve data verzameld die hieronder, per deelvraag worden genoemd. Figuur 1 brengt het onderzoeksdesign in beeld.

Figuur 1 Onderzoeksdesign



Voor beantwoording van deelvraag 1 is een focusgroepinterview afgenomen met de studenten en zijn er data verzameld uit twee verschillende soorten secundaire bronnen; de portfolio's van studenten en reacties van respondenten in padlets.

Voor beantwoording van deelvraag 2, zijn twee focusgroepinterviews afgenomen, een met de docenten van het werkplekcurriculum en een met de coördinerend schoolopleiders van de bezochte scholen.

Het antwoord op deelvraag 3 komt voort uit een thematische analyse (Verhoeven, 2020) van de verkregen data.

De validiteit tijdens het uitvoeren van het onderzoek, werd geborgd, door in alle interviews en in de analyse van de secundaire bronnen de ontwerpprincipes centraal te stellen en door alle betrokkenen hieromtrent te bevragen en vervolgens deze data met elkaar te vergelijken. In dit onderzoek worden zowel primaire als secundaire data gebruikt. Deze triangulatie versterkt de validiteit en betrouwbaarheid van de verzamelde data (Saunders et al. 2020) en verkleint de subjectiviteit, die voortkomt uit mogelijke vooringenomenheid van de onderzoeker (Boeije en Bleijenbergh, 2023). Er is geen formele methodologie voor het gebruik van secundaire bronnen, maar doordat de context waarin deze data is verzameld helder is, verhoogt dat de betrouwbaarheid (Saunders et al. 2020). Om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te vergroten, is op verschillende manieren de objectiviteit van de onderzoeker gewaarborgd. Tijdens het

focusgroepinterview met de docenten waren twee assistent moderators aanwezig en tijdens het focusgroepinterview met schoolopleiders één assistent moderator. Doordat de onderzoeker ook de rol van docent had heeft de adviseur kwaliteitszorg Partnerschap 2 de rol van moderator uitgevoerd tijdens het focusgroepinterview met de docenten. Hierdoor kon de onderzoeker de rol van docent aannemen.

Deelnemers

Om rijke informatie te verkrijgen en alle perspectieven te benutten, richtte het onderzoek zich op studenten, docenten en coördinerend schoolopleiders (Doorewaard et al., 2019). Een schoolopleider is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de leerwerkplek en voor de begeleiding en de beoordeling van studenten vanuit de school. Een coördinerend schoolopleider is, naast schoolopleider van de eigen school, ook de coördinator voor alle schoolopleiders van verschillende locaties van een scholengemeenschap.

De eerste groep deelnemers waren de eerstejaars *studenten* van Partnerschap 2. De groep was samengesteld vanuit verschillende vakken en opleidingen (Algemeen Vormend Onderwijs (AVO) en Beroeps Onderwijs (BO)). De leeftijd varieerde van 17 t/m 25 jaar. Ze waren ingedeeld in twee klassen van twintig studenten, die voornamelijk als gehele groep bij elkaar was tijdens de bijeenkomsten.

De tweede groep deelnemers waren de vier *docenten* van het werkplekcurriculum. Deze groep bestond uit een vrouwelijke schoolopleider van ROC van Twente, een vrouwelijke schoolopleider van het Canisius, een vrouwelijke instituutopleider van de lerarenopleiding van BO en een vrouwelijke instituutopleider van de lerarenopleiding van AVO. Deze laatstgenoemde docent was ook de onderzoeker. Een instituutopleider is, vanuit het instituut, de eerste aanspreekpersoon, coach/begeleider en examinerator voor de docent in opleiding.

De derde groep deelnemers bestond uit zeven coördinerend schoolopleiders van de tijdens het werkplekcurriculum bezochte scholen. Deze groep was betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van de twee schoolbezoeken op hun school. In het vervolg van deze thesis, wordt het woord 'coördinerend' weggelaten en zal deze groep *schoolopleiders* genoemd worden.

Alle deelnemers, zijn vanaf de start op de hoogte van het feit, dat ze meewerken aan een onderzoek, om samen het werkplekcurriculum te optimaliseren. Dit wetende, namen zij vrijwillig deel aan het onderzoek. Er is bewust gekozen voor het werken met 'process consent'. Er zijn regelmatig ethische elementen van het onderzoek aan de orde gesteld, waardoor je volgens Van Oeffelt et al. (2021) voorkomt dat je deelnemers bij de start van het onderzoek iets moet laten vastleggen. Van Lieshout et al. (2021), benoemen het zoeken van consent een voortdurend proces als het gaat om praktijkgericht onderzoek. De verkregen data zijn geanonimiseerd en niet terug te herleiden tot een uitspraak van een individu.

Onderzoeksinstrumenten

Om tot beantwoording van de onderzoeksvragen te komen, werden verschillende onderzoeksinstrumenten ingezet om informatie te krijgen over positieve aspecten en verbeterpunten ten aanzien van de ontwerpprincipes van het werkplekcurriculum.

Focusgroepinterview (deelvraag 1/studenten en deelvraag 2/docenten en schoolopleiders)

Een focusgroepinterview is een vorm van interviewen waarbij interactie plaatsvindt tussen de groepsleden en de onderzoeker (Costley et al., 2010). Er is gekozen voor homogene groepssamenstelling, aangezien dit volgens Boeije en Bleijenbergh (2023) en Saunders et al. (2020) de gelegenheid biedt om gelijksoortige ervaringen uit te wisselen. Het uitwisselen van opvattingen en ideeën levert, volgens Deen en Rondeel (2017), rijke data op.

De docenten en schoolopleiders, kregen voorafgaand aan het interview een informerende e-mail over de planning en uitvoering, de methodiek van een focusgroepinterview en de ontwerpprincipes van het werkplekcurriculum. Schoolopleiders werden gevraagd om informatie mee te nemen van de bij het schoolbezoek betrokken collega's over hun ervaringen tijdens het schoolbezoek, naast de eigen ervaringen en observaties.

De rol van de onderzoeker is het begeleiden van het proces van het focusgroepinterview en het stellen van vragen. Er is per ontwerpprincipe gevraagd naar de ervaringen en observaties vanuit de praktijk. Vervolgens werden deze besproken en becommentarieerd in de groep, totdat een gezamenlijke beslissing werd bereikt, dit wordt de Delphi-methode genoemd (Costley et al., 2010). Deze techniek heeft tot doel, een gezamenlijke beslissing over een bepaald onderwerp te produceren. Als moderator had de onderzoeker ook de verantwoordelijkheid dat de groep binnen de aangegeven structuur bleef en de discussie aanmoedigde zonder de groep in een bepaalde richting te sturen (Saunders, 2020). De gezamenlijk, geformuleerde positieve aspecten en verbeterpunten voor het desbetreffende ontwerpprincipe werden op post-its geschreven. Er is voor post-its

gekozen, omdat dit korte, op zichzelf staande stukjes informatie oplevert over een afgebakend onderwerp (Dove, et al., 2018), in dit geval een ontwerpprincipe. Daarnaast vertegenwoordigen verschillende kleuren post-its een groep deelnemers, gedurende het gehele onderzoek.

Om de post-its te verzamelen zijn tijdens alle drie de focusgroepinterviews, zijn 8 rozetten (Verdonschot & De Jong, 2022) gebruikt, die op posterformaat op polyester zijn gedrukt (zie de rozetposter in Bijlage C). De rozet heeft 4 ringen en gaf de mogelijkheid om in beeld te brengen, hoe positief (in het midden) de ervaringen waren, of hoeveel verbetering er nodig was (verder naar buiten). Op elke rozetposter stond een ontwerpprincipe, met het logo en een zin om het ontwerpprincipe te duiden. Er was een rozetposter voor 'overig', als er informatie uit de groep kwam, die volgens de participanten niet onder een ontwerpprincipe ondergebracht kon worden. De verkregen data zijn verwerkt in de thematische analyse.

Secundaire bronnen (deelvraag 1/studenten)

Er is gekozen voor het verzamelen van data uit secundaire bronnen, omdat deze teksten niet tot stand gekomen zijn door ingrijpen van de onderzoeker. Deze bronnen zijn hierdoor, volgens een belangrijke bron van informatie om een sociaal verschijnsel zoals de ervaringen van het werkplekcurriculum te begrijpen (Boeijs & Bleijenbergh, 2023).

Voor het samenstellen van het portfolio, hebben de studenten instructie gekregen tijdens de uitvoering van het werkplekcurriculum en het document 'afronding en beoordeling' ontvangen (zie Bijlage D). In dit document stonden de verschillende leeractiviteiten uit het werkplekcurriculum genoemd. Studenten moesten op alle leeractiviteiten reflecteren.

Alle vier docenten van het werkplekcurriculum participeerden in het verzamelen van betekenisvolle fragmenten uit de studentportfolio's. Hiertoe kregen zij de volgende instructie van de onderzoeker; het lezen van de portfolio's levert rijke informatie op van de studenten die we goed kunnen gebruiken om de student-ervaringen met het nieuwe werkplekcurriculum in kaart te brengen. Hieronder kun je de quotes kwijt die je raken tijdens het lezen. Benoem indien mogelijk bij welk(e) ontwerpprincipe(s) deze quote het beste past (zie Bijlage E).

Een tweede secundaire bron van data waren de padlets die door de studenten zijn ingevuld na afloop van de twee schoolbezoeken op dezelfde school. Het doel hiervan was, om de school te bedanken voor de gastvrijheid en de school feedback te geven over wat de studenten gezien en ervaren hebben tijdens de twee schoolbezoeken op de desbetreffende school. De volgende instructie werd gegeven voor het invullen van de padlet; 'Bevindingen op (naam school) van de eerstejaars docenten in opleiding Partnerschap 2, op (datum)'/ 'Jouw beleving met een tip en een top als dank voor de gastvrijheid'. Zie Bijlage F voor een van de ingevulde (geanonimiseerde) padlets. De verkregen data zijn verwerkt in de thematische analyse.

Thematische analyse (deelvraag 1, 2 en 3)

Het sjabloon van een thematische analyse is gebruikt om de, uit de focusgroepinterviews, padlets en portfolio verkregen data, te analyseren. Dit instrument geeft de mogelijkheid om vanuit de deductieve en inductieve benadering te analyseren. Deze analysetriangulatie (Verhoeven, 2020) maakt het mogelijk om zowel een model te ontwikkelen en na te gaan of ontwikkelde begrippen geldig zijn in de praktijk, wat bij dit onderzoek en de datatypen past. Dit instrument maakt het mogelijk een betekenisvol verhaal vanuit het perspectief en belevingswereld van onderzochte personen te vertellen.

Interventie

Het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 is het gezamenlijke opleidingsprogramma van deze opleidingsschool en het generieke deel van de lerarenopleiding. Gedurende het eerste semester wordt elke school, twee maanden achter elkaar bezocht, het betreft zeven scholen en veertien bijeenkomsten. Het gehele werkplekcurriculum wordt in zijn geheel als interventie gezien tijdens dit onderzoek en bestaat ook uit een complex geheel van interventies die in samenhang zijn ontworpen en bewust zijn vormgegeven (Cremers, 2023).

In Bijlage B staat het werkplekcurriculum als raamwerk, waar gedurende de looptijd activiteiten in zijn geplaatst. Iedere maandag bestond uit een programma van op maat, passend bij de ontwerpprincipes, de mogelijkheden die de school bood en de eisen van de opleiding. Dit programma werd samengesteld door de docenten van het werkplekcurriculum met de schoolopleider van de desbetreffende school. Een voorbeeld van een dagprogramma staat in Bijlage G. Bij de start van het werkplekcurriculum zijn de ontwerpprincipes gepresenteerd aan de studenten en tijdens de uitvoering van het werkplekcurriculum hebben er ook een aantal activiteiten plaatsgevonden ten behoeve van het kennismaken met de ontwerpprincipes.

Procedure

Uitvoeringsfase werkplekcurriculum

Op 5 september 2022 vond de eerste bijeenkomst van het werkplekcurriculum plaats op het opleidingsinstituut. De studenten zijn verwelkomd namens Partnerschap 2, er is informatie gedeeld over het nieuwe werkplekcurriculum en over het onderzoek om het werkplekcurriculum te optimaliseren. Studenten werden gevraagd hieraan deel te nemen of aan te geven als ze dit niet wilden. Vanaf de tweede bijeenkomst werd het werkplekcurriculum uitgevoerd op een school van de opleidingsschool, met een programma samengesteld door de docenten samen met de schoolopleider van de te bezoeken school.

Na afloop van elk tweede schoolbezoek van dezelfde school vulden studenten een padlet in. Na het invullen van de eerste padlet bleek dat er waardevolle informatie gegeven werd door de studenten (Bijlage F). In overleg met de docenten werd besloten om deze informatie voor dit onderzoek te benutten. Studenten werden op de hoogte gebracht dat deze informatie anoniem gebruikt werd voor het onderzoek. Tijdens de tussenbeoordeling van de portfolio's in november plaatsten de docenten inspirerende citaten van studenten in de groepswatsapp van de docenten, dit ontstond spontaan. Hierdoor is besloten om deze betekenisvolle fragmenten systematisch te gaan verzamelen ten behoeve van het onderzoek. Ook hier werden de studenten van op de hoogte gesteld en ze konden aangeven als ze hier niet aan deel te nemen, wat niet is gebeurd.

Tijdens het werkplekcurriculum zijn verschillende activiteiten uitgevoerd om de ontwerpprincipes te leren kennen en betekenis aan te geven vanuit praktijkervaringen (zie de geel gearceerde vakken in Bijlage B). Op 9 januari 2023 vond de laatste bijeenkomst van het werkplekcurriculum plaats, waarin de evaluatie op 6 februari 2023 werd aangekondigd.

Evaluatiefase werkplekcurriculum

Op 16 januari 2023 vond het focusgroepinterview met docenten plaats. Vooraf had de onderzoeker een online voorgesprek gevoerd met de adviseur kwaliteitszorg Partnerschap 2 om het focusgroepinterview voor te bereiden. Een week voorafgaand aan het focusgroepinterview ontvingen de docenten de twee kerngroepleden die als assistent-moderators aanwezig zouden zijn een voorbereidend schrijven. In de ruimte hingen zeven rozetposters met de ontwerpprincipes en 'overig'. Voorafgaand aan het interview nam de onderzoeker het woord gaf de leiding over aan de moderator. Hierdoor kon de onderzoeker volledig de rol van docent aannemen en ook behouden. Per ontwerpprincipe werd het gesprek gevoerd naar aanleiding van ieders persoonlijke ervaringen en observaties en vervolgens werden deze besproken en becommentarieerd, totdat een consensus werd bereikt. De gezamenlijk geformuleerde positieve aspecten en verbeterpunten werden genoteerd op gele post-its en op de juiste plekken op de rozet geplakt. Na afloop gaven de assistent-moderators een samenvatting van het verloop van het gesprek weer, wat zorgde voor herkenning en duidelijkheid en diende ter voorkoming van verschillende interpretaties (Doorewaard et al., 2019).

Het focusgroepinterview met de studenten vond plaats op 6 februari 2023. De docentonderzoeker gaf instructie via een PowerPointpresentatie. Deze omvatte herhaling van de ontwerpprincipes en instructie voor het focusgroepinterview. Elke docent werd moderator van een groepje, er waren 3 groepen van 6 studenten, 1 groep van 5 studenten. De onderzoeker communiceerde dat deze data als onderzoeksdata zou worden gebruikt. De gesprekken per ontwerpprincipe verliepen op dezelfde manier als eerder vermeld tijdens het focusgroepinterview met de docenten maar werden er roze post-its gebruikt.

Het focusgroepinterview met de schoolopleiders. Deze vond plaats op 24 februari 2023, met de onderzoeker als moderator en de adviseur kwaliteitszorg als assistent-moderator. De laatstgenoemde observeerde het verloop van het gesprek, bewaakte de tijd en maakte het verslag. De schoolopleiders hadden zich voorbereid aan de hand van het voorbereidend schrijven, dat twee weken voor de uitvoering was verstuurd, via de mail. Eén schoolopleider kon niet aanwezig zijn, dit is vooraf niet bekendgemaakt bij de onderzoeker en iemand moest 10 minuten voor het einde weg. Voorafgaand was er 1,5 uur gepland voor dit focusgroepinterview, uiteindelijk bleef er een uur over om het interview uit te voeren en moest de tijd strak worden bijgehouden door de assistent-moderator en de onderzoeker. De gesprekken per ontwerpprincipe verliepen op dezelfde manier als eerder vermeld tijdens het focusgroepinterview met de docenten maar werden er blauwe post-its gebruikt.

De adviseur kwaliteitszorg heeft de Padlets via de mail ontvangen van één van de docenten en maakte een samenvatting door de belangrijkste en meest genoemde bevindingen van de studenten eruit te halen. De onderzoeker heeft deze samenvatting gebruikt voor de data-analyse. De dataverzameling uit de portfolio's was een gezamenlijk proces van de docenten van het werkplekcurriculum. Ter voorbereiding op deze documentenverzameling heeft de onderzoeker een document geplaatst op teams, waarin de docenten betekenisvolle fragmenten konden plaatsen, die bruikbaar zou kunnen zijn voor het onderzoek naar positieve

aspecten en verbeterpunten van het werkplekcurriculum. Dit gebeurde voorafgaand aan de eindbeoordeling van deze portfolio's.

Tijdens de gehele looptijd van het onderzoek, van start van het werkplekcurriculum tot en met het schrijven van de thesis, is de gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo gevolgd. Dit helpt om de ethische elementen van ontwerpgericht onderzoek te waarborgen: professioneel en maatschappelijk belang dienen, respectvol zijn, zorgvuldig zijn en integer zijn en keuzes en gedrag verantwoorden (Van Aken, 2011). Doordat pragmatische validiteit van praktijkgericht onderzoek risico's met zich meebrengt, zijn de onderzoeksresultaten alleen gebruikt voor dit onderzoek en voor verbetering van de praktijk (Van Burg, 2011).

Data-analyse

In dit onderzoek is kwalitatieve data geanalyseerd, verkregen vanuit vier dataverzameling-momenten ten behoeve van het verkrijgen van resultaten vanuit drie deelvragen.

Voorafgaand aan de data-analyse is een sjabloon opgesteld voor thematische analyse (Verhoeven, 2020), waar ontwerpprincipes de hoofdthema's zijn. Vanuit deductieve benadering zijn hier subthema's en codes aan gekoppeld die afgeleid zijn van het theoretisch kader. Er zijn 79 positieve aspecten en 83 verbeterpunten, zeven betekenisvolle fragmenten uit portfolio's en vijf betekenisvolle resultaten uit padlets geanalyseerd.

Deelvraag 1 (focusgroepinterview/studenten en secundaire bronnen/studenten)

Voor deelvraag 1 zijn de dataeenheden (post-its) vanuit het *focusgroepinterview* met de studenten (Bijlage H) in Excel geplaatst per ontwerpprincipe (Bijlage I). De dataeenheden zijn gerangschikt volgens de positie van de post-its op de rozetposter. Hierdoor ontstond inzicht in de genoemde positieve aspecten en verbeterpunten. Duidelijk foutieve plaatsingen zijn gecorrigeerd na overleg met de adviseur kwaliteitszorg. Hier werd ook besloten dat de data, geplaatst op de binnenste 2 ringen (groen gekleurd) onder positieve aspecten vallen en de buitenste 2 ringen de verbeterpunten (rood gekleurd) weergeven (Bijlage I). Onduidelijke eenheden zijn verduidelijkt met behulp van de docenten die moderator waren. Data van de 'overig' poster zijn passend toegewezen aan relevante ontwerpprincipes en is besproken met de adviseur kwaliteitszorg om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te waarborgen. Er verschenen geen nieuwe ontwerpprincipes uit de data.

De adviseur kwaliteitszorg Partnerschap 2 heeft 'de rode draad' uit de padlets gehaald, waaruit de onderzoeker vijf dataeenheden identificeerde.

De verkregen dataeenheden zijn vervolgens gecodeerd, door overeenkomstige data binnen elk ontwerpprincipe samen te voegen en er een samenvattend begrip aan toe te kennen. Deze codes (Saunders et al., 2020) zijn vervolgens toegevoegd aan een van de subthema's binnen het ontwerpprincipe in de thematische analyse (Verhoeven, 2020), zie Bijlage J. Als een dataeenheid niet paste bij een eerdergenoemde code of subthema vanuit de theorie, werd dit een nieuwe code die op inductieve wijze verkregen is bij een subthema van een ontwerpprincipe. Er zijn geen nieuwe subthema's ontstaan bij de ontwerpprincipes vanuit de inductieve analyse. De grijze vlakken in de thematische analyse zijn subthema's of codes waar geen data over is opgehaald bij dat specifieke ontwerpprincipe.

Betekenisvolle fragmenten uit de portfolio's van studenten zijn geanalyseerd na afloop van de analyse van de dataeenheden van de focusgroepinterviews en padlets. Met de 'waar blijkt dit uit?'-techniek van Doorewaard et al. (2019) is per ontwerpprincipe het meest passende betekenisvolle fragment geselecteerd voor bevestiging van de eerdere resultaten. Dit diende ter versteking van het onderzoek door brontriangulatie en om de resultaten te illustreren en de rijkdom ervan over te brengen (Saunders et al., 2020).

Deelvraag 2 (focusgroepinterview docenten en focusgroepinterview schoolopleiders)

Voor deelvraag 2 zijn de dataeenheden (post-its) vanuit de twee *focusgroepinterviews* met de docenten en schoolopleiders (Bijlage H) in Excel geplaatst per ontwerpprincipe (Bijlage I). De onderzoeker heeft vervolgens dezelfde handelingen uitgevoerd als bij de analyse van de data vanuit het focusgroepinterview met de studenten.

Tijdens de data-analyse werd opgemerkt dat er informatie was verstrekt door schoolopleiders over de periode na het werkplekcurriculum. Hoewel dit buiten het onderzoekskader valt, zijn er aanwijzingen dat deze positieve aspecten betrekking hebben op het gedrag van studenten in de praktijk en waarschijnlijk een resultaat zijn van het doorlopen werkplekcurriculum. Na overleg met één van de docenten heeft de onderzoeker besloten deze data toch te gebruiken in het onderzoek, met de nadrukkelijke vermelding van deze beslissing en de context in deze thesis.

Er zijn geen secundaire bronnen gebruikt voor deelvraag 2. Voor het gebruiken van betekenisvolle fragmenten voor het illustreren van resultaten zijn eveneens met de 'waar blijkt dit uit?'-techniek van

Doornewaard et al. (2019) het meest passende citaat vanuit de focusgroepinterviews geselecteerd voor bevestiging van de eerdere resultaten.

Door de 'overig' rozet in elke dataverzameling op te nemen, kregen onverwachte observaties en waarneming een plaats, zoals geadviseerd door Boeije en Bleijenbergh (2023). Dit minimaliseerde het risico dat een onderzoeker alleen waarneemt wat hij/zij verwacht te zien wat bij deductief kwalitatief onderzoek doen het geval kan zijn. Thematische analyse verkleint dit risico ook. Interpretaties en keuzes in het onderzoek zijn besproken met de betrokkenen, zoals een membercheck met studenten, check op onduidelijke data met de docenten. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is gewaarborgd, doordat de data-analyse van de focusgroepinterviews en de padlets heeft plaatsgevonden met adviseur kwaliteitszorg Partnerschap 2, het vierogen-principe (Doornewaard et al., 2019). Het 'vastpakken' van de diverse data-eenheden bij het ontwerp-principe eigenaarschap was bijvoorbeeld een uitdaging en voor de onderzoeker goed om samen met iemand te doen. De verslagen van de assistent moderators zijn gebruikt om de data te checken. Bij de analyse van de secundaire bronnen hebben betrokkenen informatie aangedragen bij de onderzoeker, waaruit data ten behoeve van het onderzoek is gehaald.

Deelvraag 3 (thematische analyse)

De overeenkomsten en verschillen tussen de drie groepen betrokkenen met betrekking tot de genoemde positieve aspecten en verbeterpunten zijn uit de thematische analyse gehaald. Alle codes zijn onder elkaar gezet, daarna is per code geïnventariseerd of er alleen positieve, verbeterpunten of beide zijn genoemd per betrokkene. In bijlage K zijn de overeenkomsten en verschillen zichtbaar in de laatste drie kolommen.

Resultaten

De resultaten zijn gebaseerd op de thematische analyse en worden gepresenteerd per deelvraag. Bij deelvraag 1 zijn de genoemde resultaten verkregen vanuit het focusgroepinterview, de padlets en zijn de betekenisvolle fragmenten uit de portfolio's in het kader geplaatst. Bij deelvraag 2 zijn de genoemde resultaten verkregen vanuit de focusgroepinterviews met docenten en schoolopleiders. De resultaten behorend bij deelvraag 3 zijn tot stand gekomen vanuit de thematische analyse.

Deelvraag 1: Wat zijn per ontwerp-principe positieve aspecten en verbeterpunten van het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens de studenten?

Ontwerp-principe 1 Werkplekleren

Uit de kwalitatieve data blijkt dat studenten positief reageren op de school- en lesbezoeken. Ze vinden deze informatief, leerzaam en een kans om kennis te maken met verschillende onderwijsconcepten en hoe deze doorwerken in de les. Daarnaast waardeerden ze de gesprekken met de docenten en de leerlingen van de scholen, waarbij ze zeer geïnteresseerd waren in het leerlingperspectief. Ze weten nu beter aan welke doelgroep ze les willen geven. Ze zijn gastvrij ontvangen op de scholen en voelden zich welkom.

"Ik heb vooral veel geleerd van de les bezoeken want daar doe ik toch iets meer mee dan gewoon casussen uit een boek bijvoorbeeld."

"Dankbaar voor dat ik dit heb mogen ervaren. Grote winst dat ik erachter ben gekomen dat zoveel verschillende manieren van lesgeven zijn. Ik raakte geprikkeld om mijn oogkleppen af te doen."

Ter verbetering geven de studenten aan dat de lesbezoeken op de scholen beter georganiseerd moeten worden, zodat iedere student minimaal één een les bij zijn/haar eigen vakrichting kan observeren. Er is behoefte aan meer structuur tijdens het kiezen van de lesbezoeken. Studenten hebben er behoefte aan om meer minilessen aan elkaar te geven in de PLG om de verkregen feedback toe te passen. Ook willen de studenten meer mbo-scholen met praktijkvakken bezoeken.

Ontwerp-principe 2 Ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen

De feedbackgesprekken in het leerteam werden leerzaam genoemd door de studenten en de feedback van de docenten goed. Het voortgangsgesprek vonden de studenten fijn, ze noemden het een goed leermoment. Ze geven een hoge waardering aan het vastleggen van hun ontwikkeling in een portfolio.

"Ik vond het voortgangsgesprek erg fijn want ik wist nu ook wat de docenten en mijn leerteam vonden van alles wat ik tot dan toe had gedaan. De docenten en andere studenten gaven mij ook waardevolle feedback."

De studenten geven veel verbeterpunten op dit ontwerp-principe. Zo zouden ze graag meer theorie krijgen over hoe je kan reflecteren en feedback leren geven door studenten. Ze willen meer begeleiding in het

bijhouden van je eigen ontwikkeling in het portfolio uitleg hoe je deze moet indelen en hoe je bekwaamheden aantoonst. Ze willen hier tijdens de schoolbezoeken aan werken. De studenten willen meer duidelijkheid over wat er van ze wordt verwacht als het gaat over de eindopdracht, portfolio en weekjournaals. Ook willen ze eerder over deze informatie beschikken en als er deadlines zijn, dat de docenten zich daar ook aan houden.

Ontwerpprincipe 3 Samen leren in een professionele leergemeenschap

De studenten vonden het fijn en leerzaam om deel uit te maken van een leerteam, omdat je van elkaar leert en andere visies krijgt te horen. De verrijking die ontstaat door input vanuit de verschillende vakopleidingen wordt gewaardeerd. Ook vonden ze het fijn opdrachten uit te voeren met studenten buiten het leerteam. De studenten merkten dat de docenten samenwerkten met de studenten en overlegden over de vormgeving van de lessen.

“Want door deze groepjes kreeg je direct 3 mensen die je makkelijk kon vragen als je iets niet begreep of als je hulp nodig had. Binnen onze groep ontstond er best snel een taakverdeling.”

“Daarnaast heb ik ook verschillende nieuwe mensen ontmoet en gesproken van verschillende klassen en vakken, dit heeft mij de kans gegeven om vaak vanuit een ander perspectief te kijken.”

Studenten noemen het idee van leerteams goed, maar signaleren dat samenwerken beter kan. Op een later moment leerteams maken, vaker wisselen van samenstelling en aandacht voor leren samenwerken worden als verbeterpunten gegeven.

Ontwerpprincipe 4 Leerrijke verbindingen

Het observatieformulier was een belangrijk hulpmiddel om de relatie tussen theorie en praktijk tot stand te brengen en werd leerzaam genoemd, omdat het goed paste bij de praktijk. De opdrachten in de school zorgden volgens de studenten voor verschillende inzichten. De maandag is volgens de studenten een goede dag voor de schoolbezoeken, omdat ze op die manier de verbinding kunnen maken tussen de praktijkervaring en theorie in de daaropvolgende lesweek op het instituut.

“Uit sommige lesobservaties neem ik dingen mee, zoals leerlingen een hand geven bij de deur en uit sommige lesobservaties neem ik dingen niet mee.”

Studenten geven de voorkeur aan meer interactie op de school door bijvoorbeeld speeddates en meer lesbezoeken, in plaats van eentonige presentaties van docenten. Dit bevestigen ze nogmaals met de uitspraak minder theorie en meer praktijk te willen, omdat dat leerzamer is. Studenten vinden een tweede bezoek op dezelfde school overbodig en willen meer verschillende scholen bezoeken, vooral meer MBO's.

Ontwerpprincipe 5 Beroepsbeeld en beroepsidentiteit

De verschillende manieren van lesgeven die de studenten tijdens de vele lesbezoeken zagen heeft de visie op onderwijs verbreed. De gesprekken met toekomstige collega's, georganiseerd (tijdens lesbezoeken en speeddates) en informeel (op de gang en de personeelskamer), hebben gezorgd voor een eigen beeldvorming. 'De voorkant van het beroep van docent' komt duidelijk terug volgens de studenten. De studenten geven aan goed aangestuurd te zijn door de docenten om een goede visie van jezelf als docent te krijgen. Sommige studenten noemden de switch van student naar docent confronterend.

“Ik weet nu veel meer af van verschillende visies op onderwijs en kan ook kijken welke visies er bij mij passen en welke niet. Ook voel ik me ook steeds meer docent in plaats van leerling zo vind ik het niet erg om zomaar klassen binnen te lopen. Daar had ik in het begin wel moeite mee.”

“Door de verschillende lesobservaties heb ik een beter beeld kunnen vormen over welke docent ik wil worden.”

De 'achterkant van beroep' van docent kwam alleen tijdens de speeddates terug, de studenten hadden meer gesprekken willen voeren op de scholen met docenten. Ditzelfde geldt voor de visie van de scholen, die hadden ze meer terug willen zien in de praktijk. De zin; 'We kregen meer theorie dan ervaring. De rest was prima.' geeft aan dat de studenten nog meer in de praktijk hadden willen ervaren.

Ontwerpprincipe 6 Onderzoekend vermogen

De studenten hebben een open en nieuwsgierige houding ontwikkeld voor het docentschap door de lesbezoeken en het onderzoekend vermogen vergroot door het mini-onderzoekje, de observatieformulieren, lesbezoeken en de speeddates. Ze vonden het goed dat het onderzoek in een andere groep dan het leerteam werd uitgevoerd.

“Het lesgeven en kennismaken met verschillende docenten begon mij steeds meer te boeien en ik zag er ook nut van in. Hierdoor ging ik vanzelf kleine onderzoekjes houden zoals bijvoorbeeld het vergelijken van verschillende docenten en verschillende niveaus.”

In het lesprogramma mag de onderzoekende houding meer aangespoord worden. De studenten hadden meer theorie willen krijgen over onderzoekend vermogen en waar je informatie hierover kan vinden. Het mini-onderzoek had eerder aangekondigd moeten worden, zodat de studenten meerdere lessen konden bekijken tijdens de schoolbezoeken. Ze hadden ook eerder en meer informatie willen hebben over wat er in het portfolio moest.

Ontwerpprincipe 7 Eigenaarschap

Studenten ervoeren ruimte om eigen regie te nemen in de geplande activiteiten van het werkplekcurriculum, een onderzoekende houding te ontwikkelen en eigen beslissingen te nemen.

“Op het hbo wordt er ook van je verwacht dat je verantwoordelijkheid neemt en professioneel met de vrijheid omgaat. Ik doe daarom ook mijn best om dat echt te doen en naast het feit dat ik zelf weet hoe ik in elkaar zit wil ik ook laten zien dat ik dus echt een serieus persoon ben dat zijn verantwoordelijkheid neemt en daar professioneel mee omgaat.”

Studenten willen meer tijd voor reflectie, zowel individueel als in het leerteam en meer begeleiding bij hun ontwikkeling. Ze geven aan een actieve sturing te willen in eigenaarschap en geven een ministage als voorbeeld om hier een leervraag bij te kunnen stellen. Voor het formuleren van leervragen willen ze meer ruimte en aandacht, al geven ze letterlijk aan dat de ‘uitkomst per student van de verantwoordelijkheid erg persoonlijk is’. Meer autonomie in het rooster en tijdens de activiteiten op de scholen wordt als verbeterpunt genoemd.

Deelvraag 2: Wat zijn per ontwerpprincipe positieve aspecten en verbeterpunten van het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens docenten en schoolopleiders?

Doordat het focusgroepinterview met de schoolopleiders een aantal weken na de start van WPL2 (vervolg van het werkplekcurriculum in semester 2) plaatsvond, had deze groep op dat moment zicht op hoe de studenten hier waren gestart. De verkregen data hierover valt buiten het onderzoekskader, maar worden hier wel genoemd. Deze resultaten zullen worden meegenomen in de conclusie.

Ontwerpprincipe 1 Werkplekleren

De docenten zagen het gevoel van in de school zijn, de verschillen tussen de scholen en het realistische beeld als grote meerwaarde voor het werkplekcurriculum en waarden de grote inbreng van de scholen in het programma. De mogelijkheid om directe feedback te geven op wat er in de praktijk gebeurt en dit aan theorie te koppelen op dezelfde dag, wordt als positief ervaren. Van onbewust naar bewust maken.

“Directe feedback op de dag zelf, observaties kunnen we direct bevragen en terugkoppelen.”

De schoolopleiders zien de studenten beter voorbereid en zelfstandiger op de stage komen, waarbij ze eigen leerdoelen kunnen formuleren en literatuur kunnen gebruiken.

De verbeterpunten volgens docenten en schoolopleiders zijn eerst één keer een school te bezoeken, en na deze ronde nog een ronde te maken langs dezelfde scholen en het MBO eerder in het programma te plannen. De onderzoeksbegeleider kan al meer zichtbaar worden tijdens de schoolbezoeken volgens de schoolopleiders. Een duidelijke verbetering zit volgens beide betrokken rollen in het maken van een aansluitend, gezamenlijk programma op thema's vanuit een doorlopende lijn naar WPL 2, 3 en 4.

Ontwerpprincipe 2 Ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen

De docenten vinden het positief dat ze de studenten vooral veel zelf hebben laten nadenken en onderzoeken en niet meteen antwoord hebben gegeven op vragen. De studenten vonden hierdoor zelf hun weg.

“We zijn er niet voor bezwiken' (niet voor te kauwen wat de student moet doen, zodat de student zelf zijn weg vindt)”

De docenten en schoolopleiders geven ter verbetering aan te willen starten met een duidelijk kader om de ontwikkelingsgerichte beoordeling te introduceren en aandacht te geven aan feedup, feedback en feedforward. Door meer ruimte te nemen voor gesprekken met studenten willen de docenten in de begeleiding beter aansluiten bij de individuele verwachtingen, leerstijlen en beginsituaties van de studenten.

Schoolopleiders geven specifiek aan instituutopleiders te willen betrekken bij het programma en de beoordeling van WPL1 en 2.

Ontwerpprincipe 3 Samen leren in een professionele leergemeenschap

De leerteams worden door de docenten als waardevol gezien, dit zorgt bij de studenten voor veiligheid om van daaruit buiten de comfortzone te gaan. Ze merken dat niemand er alleen voor staat, je leert samen met medestudenten, docenten en de verschillende scholen.

“Je staat er niet alleen voor, je doet het samen met medestudenten, docenten, scholen, expertises”

De docenten hebben zelf veel onderlinge afstemming en overleg ervaren tijdens de uitvoering van het werkplekcurriculum, de gezamenlijke zoektocht in de ontwikkeling van het werkplekcurriculum wordt gekenmerkt als “1+1=3”. Schoolopleiders zien dat de studenten elkaar opzoeken op stage tijdens WPL2, ze kennen elkaar en hebben meer diepgang en verbinding. Deze verbinding wordt ook gezien in de samenwerking binnen het gehele partnerschap, doordat het werkplekcurriculum Part2 breed georganiseerd is. Scholen stellen zich open en er is meer vertrouwen, samenwerking en verbinding, dit wordt echt samen opleiden genoemd. Het zorgt voor en meer zichtbaarheid en PR bij de meeste scholen.

Voor verbetering wordt door de docenten aangegeven om vanuit de basisveiligheid van de groep, stap voor stap de breedte in te gaan. Schoolopleiders moeten goed geïnformeerd worden als het gaat om organisatie en planning voor het werkplekcurriculum. De instituutopleiders die de studenten tijdens WPL2 begeleiden in het tweede semester, waren niet op de hoogte van het programma van WPL1, deze moeten hier meer bij betrokken worden. De schoolopleiders geven aan om de volle 40% van het curriculum van de lerarenopleiding binnen Partnerschap 2 vorm te willen geven.

Ontwerpprincipe 4 Leerrijke verbindingen

Door het bezoeken van de scholen en de lesbezoeken krijgen de studenten een rijkdom aan ervaring aangeboden en ontwikkelen zij daardoor een breder perspectief op onderwijs, aldus de docenten.

“Rijkdom aan ervaring door de scholen te bezoeken, drempelverlagend voor WPL2”

De theorie gaat gelijk leven, doordat deze direct in de praktijk kan worden geobserveerd door middel van kijkwijzers. De bezoeken werken drempelverlagend voor de start van WPL2, de studenten voelden zich welkom volgens de schoolopleiders.

Dit leidt tot een mooie koppeling van de studenten aan de scholen. De studenten stellen meer vragen in de school en spreken zowel leerlingen als docenten aan, zien de schoolopleiders.

De docenten willen de waarde van de praktijk goed aan de theorie koppelen en erachter komen hoe ze de studenten kunnen leren om dit te zien. Naast ‘de 6 rollen van de leraar’ als start, willen ze ook andere kijkwijzers aan gaan bieden. Het perspectief van waaruit een student kijkt wisselt, dit heeft te maken met de zelf gevolgde onderwijsloopbaan. De perspectiefwissel, van leerling naar docent in opleiding moet aangeleerd worden, waarbij het beeld van de verschillende scholen helpt. Aandacht voor het leggen van verbinding tussen theorie, praktijk, vakklas en BLG klas is belangrijk volgens de schoolopleiders. Docenten geven aan dat het verschil tussen AVO en BO een aandachtspunt is.

Ontwerpprincipe 5 Beroepsbeeld en beroepsidentiteit

Volgens de docenten is er een goede start gemaakt in deze setting/werkplekcurriculum in relatie tot het ontwikkelen van beroepsidentiteit. De studenten hebben, onder andere door lesbezoeken en zicht op de brede rol van een docent in een schoolorganisatie, een beter beeld gekregen van het beroep. Het zien van verschillende docenten draagt bij aan het beter weten hoe ze zelf als docent willen zijn. Dit inzicht zorgt ervoor dat ze de consequenties van de keuze voor dit beroep beter in beeld hebben. De keuze of deze opleiding bij ze past, kunnen ze daardoor goed verantwoorden.

De docenten zien dat de ontwikkeling van een beroepsidentiteit voor sommige studenten spannend is, ze zijn nog duidelijk zoekend naar hun eigen identiteit.

“Spannend voor sommige docenten in opleiding, identiteit nog duidelijk zoekend (transitie, gedragsproblematiek), hoe dit te begeleiden?”

Ze vragen zich af hoe dit goed begeleid kan worden en wanneer de rol van begeleiden stopt en een student doorverwezen moet worden naar een SB-er. De schoolopleiders zouden graag willen zien dat de focus nog meer op de vragen, ‘past het beroep bij mij?’ en ‘past de rol van docent bij mij?’ ligt, waarbij vragen worden gesteld als wat heb je gezien, welk verschil zie je, in welke klas, welke leerlingen zie je en welke docent zie je? Er moet

volgens de schoolopleiders meer feedback gegeven worden aan de studenten over beroepshouding, zoals op tijd komen, kleding, professionele houding en communicatie. Ook de verschillende rollen en taken van docenten kan nog meer zichtbaar gemaakt worden voor het beroepsbeeld.

Ontwerpprincipe 6 Onderzoekend vermogen

De docenten zagen veel verwondering van de studenten over docentgedrag na afloop van de lesbezoeken. Ook zagen ze een verschuiving in het stellen van vragen aan docenten van het werkplekcurriculum naar het stellen van vragen aan de docenten in de scholen.

De docenten zagen bij veel studenten een vastgeroest beeld vanuit het gevolgde onderwijs. Het meer stimuleren en begeleiden van een open en lerende houding is belangrijk om dit beeld los te breken, zodat ze open en nieuwsgierig worden.

“Losbreken van vastgeroest beeld van het onderwijs vanaf 4 jaar tot 'nu' in het onderwijs om weer open en nieuwsgierig te worden. Begeleiden en stimuleren open houding, lerend.”

Er moet duidelijkheid gecreëerd worden in het verschil tussen het formuleren van leervragen voor WPL2 en onderzoeksvragen voor het onderzoek volgens de schoolopleiders. Ook vinden ze dat het onderzoekstraject beter voorbereid moet worden en onderzoeksbegeleiders betrokken moeten worden bij het proces. De instituutopleiders moeten ervan op de hoogte zijn dat de docenten van het werkplekcurriculum het onderzoek beoordelen.

Ontwerpprincipe 7 Eigenaarschap

De schoolopleiders zien dat de contacten die studenten tijdens het werkplekcurriculum maken met medewerkers van scholen en docenten, de mate van eigenaarschap vergroten in daaropvolgende stages, ze kennen de school en de personen in de school en tonen een actieve houding.

“Meer regie bij de student (minder vastplakken aan werkplekbegeleider).”

De docenten willen de studenten meer stimuleren en begeleiden in het nemen van eigen verantwoordelijkheid door ruimte en rust te pakken in het programma voor reflectie.

“Hoe zorgen we dat de student bij de bijeenkomsten wil zijn (vanuit eigen drive). NUT verhelderen”

Hiervoor moet meer balans en afstemming komen. Ook zijn ze op zoek naar het versterken van de motivatie van de studenten om meer aanwezig te zijn bij de schoolbezoeken. Het kijken naar de individuele leerkansen, stimuleren van hogere verwachtingen en zorgen voor maatwerk in begeleiding kan beter. Meer structuur bieden lijkt nodig.

Deelvraag 3: Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen de drie groepen betrokkenen met betrekking tot de genoemde positieve aspecten en verbeterpunten?

Overeenkomsten tussen de drie groepen betrokkenen

Vanuit alle betrokkenen wordt bij het *werkplekleren* de kracht van het bezoeken van verschillende scholen, het zien van verschillende onderwijsconcepten, de lesbezoeken en het zien van veel verschillende docenten als zeer positief ervaren. Er is een duidelijke behoefte aan de andere cyclus van de schoolbezoeken, waarbij iedereen het eens is over het niet twee keer achter elkaar dezelfde school bezoeken. Het positieve effect van de directe koppeling tussen theorie en praktijk op dezelfde dag kwam meerdere malen terug in de data, evenals het gevoel van welkom zijn op de scholen, dat drempelverlagend werkt voor het vervolg van het werkplekcurriculum (WPL2). Er is veel geleerd van het *samen leren* door de verschillen ten opzichte van elkaar, de verschillen tussen de studenten, docenten en vakrichtingen. Iedereen heeft onderlinge afstemming ervaren in samenstelling programma maar schoolopleiders en docenten willen nog meer afstemming. Door het samen leren hebben de studenten elkaar beter leren kennen, hierdoor is er meer verbinding ervaren, dit is ook zichtbaar in WPL2. Er moet meer duidelijkheid en kaders komen bij *ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen*, zowel voor het portfolio als begeleiding bij leerstrategie. Theorie over feed-up, feedback, feedforward en instructie in het geven van feedback.

Binnen de *leerrijke verbindingen* zijn de gesprekken die door de studenten gevoerd zijn op de scholen, zowel georganiseerd als informeel met docenten, ondersteunend personeel en leerlingen als positief ervaren. De start van de ontwikkeling van het *beroepsbeeld en beroepsidentiteit* is een individueel en persoonlijk proces dat voor sommige studenten spannend is, dit is door iedereen opgemerkt. Door het observeren tijdens

lesbezoeken zijn studenten erachter gekomen welke docent ze willen zijn en hebben ze inzicht gekregen in rol van docent, de keuze voor opleiding en kunnen ze dit verantwoorden.

Het aansporen en stimuleren van een open en onderzoekende houding binnen *onderzoekend vermogen*, is door iedereen genoemd, evenals het verbeteren van de voorbereiding van het onderzoekstraject door meer tijd en uitleg te geven. De ontwikkeling van het onderzoekend vermogen is zichtbaar doordat studenten vragen durven te stellen in de school en zelf onderzoeksvaardigheden toepassen door kleine onderzoekjes te doen in de praktijk. Bij *eigenaarschap* moet meer tijd en ruimte in het programma gereserveerd worden voor reflectie en voor maatwerk, er moet afstemming plaatsvinden van de begeleiding op de individuele student die aansluit bij verwachting, leerkansen, beginsituatie. Dit is een persoonlijk proces. Er is behoefte aan meer begeleiding en aan het aanleren leerstrategieën om het leerproces te versterken vanuit de ervaring in de praktijk.

Verschillen tussen de drie groepen betrokkenen

De schoolopleiders geven vanuit hun perspectief aan om andere stakeholders te betrekken en op de hoogte te stellen van het werkplekcurriculum (zowel uitvoering als beoordeling), zoals onderzoeksbegeleiders, instituutsopleiders en schoolopleiders. De docenten noemen de grote inbreng van de scholen als positief aspect.

Studenten noemen de gesprekken op de scholen positief. De schoolopleiders willen een breder beeld laten zien op de scholen. De studenten geven duidelijk aan meer behoefte aan praktijk te hebben dan aan theorie. Studenten noemen goed aangestuurd te zijn in een goede visie van jezelf te krijgen als docent. Docenten en schoolopleiders willen hierin meer begeleiden en feedback geven.

Conclusie, discussie en aanbevelingen

Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: *Hoe werken de ontwerpprincipes binnen het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens alle betrokkenen en welke aanbevelingen kunnen er gegeven worden voor doorontwikkeling herontwerp?*

Deelvraag 1: Wat zijn per ontwerpprincipe positieve aspecten en verbeterpunten van het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens de studenten?

Studenten ervaren de authentieke situatie als het meest positieve aspect van het *werkplekleren*. Het bezoeken van scholen, lessen, de verschillen daartussen en alles wat in deze praktijk wordt ervaren, draagt hieraan bij. Om deze praktijkervaring om te kunnen zetten naar leren vragen studenten om meer ondersteuning bij de leerstrategieën, door begeleiding en heldere kaders. Er is ook behoefte aan meer duidelijkheid over de afronding, waaronder het samenstellen van een portfolio. Deze studentbehoefte vergen een verdere praktische uitwerking van *ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen*. Dat de voortgangsgesprekken als goed leermoment genoemd worden is wel positief ten aanzien van de huidige uitvoering van dit ontwerpprincipe in de praktijk en bevestigt het cyclische karakter hiervan (Hattie & Timperley, 2007). Studenten vinden het enerzijds fijn om *samen te leren* in een leerteam, maar zij vinden afwisseling in de groepssamenstelling is ook fijn, omdat dat leidt tot meer verschillende perspectieven. Studenten bevestigen dat er *leerrijke verbindingen* zijn gemaakt tussen theoretische en praktische kennis door observaties en gesprekken op de scholen, maar zij willen hier nog meer van ervaren. Ook de *leerrijke verbinding* tussen de beide praktijken (instituut en school) werd genoemd. Studenten namen hun praktijkervaringen mee naar de lesweek op school.

Bij het ontwerpprincipe *beroepsbeeld en beroepsidentiteit* hebben de vele school- en lesbezoeken en de (georganiseerde en informele) gesprekken op de scholen goed geholpen bij het vormen van een (beginnende) visie en een breed beroepsbeeld. Hierdoor kunnen studenten goed beschrijven, hoe ze wel en niet willen zijn als docent. Om het *onderzoekend vermogen* te versterken hebben de verschillende opdrachten in de school geholpen om een open en nieuwsgierige houding te ontwikkelen, maar de docenten konden hier nog meer in aansporen. Er is behoefte aan meer theorie over onderzoek doen, en het traject moet beter georganiseerd worden. De studenten zijn verdeeld over de ruimte en begeleiding die ze kregen voor het nemen van *eigenaarschap* en het maken van eigen keuzes. Studenten benoemen dit zelf "een persoonlijk proces".

Deelvraag 2: Wat zijn per ontwerpprincipe positieve aspecten en verbeterpunten van het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens docenten en schoolopleiders?

Ook docenten en schoolopleiders geven aan dat de directe koppeling tussen praktijk en theorie in de authentieke situatie van het *werkplekleren* positief bijdraagt aan het succes van dit werkplekcurriculum.

De grote inbreng van de scholen in het programma is succesvol gebleken, al is één bezoek per school in de eerste ronde voldoende. Een gezamenlijk programma op thema's vanuit de doorgaande lijn is een aandachtspunt. Er is behoefte aan een duidelijk kader en informatie in het *ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen*. Het aansluiten bij verwachtingen en het bieden van leerkansen zijn aandachtspunten bij het *ontwikkelingsgericht begeleiden*, evenals ruimte voor gesprekken. Het *samen leren* in PLG's heeft bijgedragen aan een gevoel van veiligheid en betrokkenheid. Het werkplekcurriculum zorgt voor de meeste scholen voor meer PR en het voelt als écht samen opleiden. '1+1=3' wordt gebruikt om de goede onderlinge afstemming, vertrouwen en samen mogen ontwikkelen uit te drukken al is er nu nog meer behoefte aan betere afstemming en het delen van wat er gebeurt tijdens de uitvoering met andere stakeholders binnen het partnerschap.

Het is nodig om de *leerrijke verbindingen* tussen praktijk en theorie vanuit lesbezoeken te versterken. Docenten kunnen de verbindingen tussen opleiding en scholen nog meer stimuleren. De rijkdom van de praktijk zorgt voor een breder *beroepsbeeld* en voor de ontwikkeling *beroepsidentiteit* bij de studenten, hierdoor worden ze in staat gesteld om te verantwoorden waarom dit beroep wel of niet bij ze past. De perspectiefwisseling is voor sommigen confronterend. De studenten moeten meer feedback krijgen op de beroepshouding en professionele communicatie. Door de verwondering vanuit de lesbezoeken wordt het *onderzoekend vermogen* geprikkeld, al kan het begeleiden in het ontwikkelen van een open, nieuwsgierige houding beter, evenals het voorbereiden voor een onderzoekstraject. In het programma moet meer ruimte komen voor (persoonlijke) begeleiding van de studenten. De weg naar *eigenaarschap* moet beter begeleid worden door ruimte voor reflectie en het aanbrengen van structuur.

Deelvraag 3: Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen de drie groepen betrokkenen met betrekking tot de genoemde positieve aspecten en verbeterpunten?

De overeenkomsten tussen de drie groepen betrokkenen

De authentieke praktijk van de scholen binnen *werkplekleren* wordt door alle betrokken genoemd als het meest positieve aspect en ook wordt de directe koppeling van praktijk naar theorie gewaardeerd. De ondersteuning van leerstrategieën in de vorm van begeleiding, uitleg geven over *ontwikkelingsgericht begeleiden en beoordelen* en het bieden van duidelijke kaders is een aandachtspunt. Iedereen heeft geleerd van elkaar, van het samenwerken en afstemming binnen *samen leren* en kennisgemaakt met verschillende lagen van het partnerschap. *Leerrijke verbindingen* werkten drempelverlagend, waardoor de koppeling tussen school en instituut goed te maken was evenals de koppeling tussen praktijk en theorie vanuit de lesbezoeken. De aandacht voor *beroepsbeeld en beroepsidentiteit* leidde tot het inzicht in de passendheid van de beroepskeuze en in de consequenties van de keuze voor het beroep en de rol van docent. De ontwikkeling van *onderzoekend vermogen* is zichtbaar bij de studenten maar moet meer gestimuleerd worden, evenals de voorbereiding en theorie over onderzoek. De behoefte aan ruimte voor keuzes, het nemen van verantwoordelijkheid en *eigenaarschap* verschilt per student, evenals de behoefte aan begeleiding.

Verschillen tussen de drie groepen betrokkenen

De schoolopleiders zijn duidelijk verbinders vanuit de scholen door bij bijna elk ontwerpprincipe te benoemen andere stakeholders te willen betrekken. Docenten prijzen de grote inbreng van de scholen en schoolopleiders hebben behoefte aan meer afstemming over het werkplekcurriculum. De gesprekken op de scholen worden door studenten zeer positief genoemd maar schoolopleiders willen een nog breder beeld van docentschap laten zien. De studenten vinden dat ze goed zijn aangestuurd om een goede visie van jezelf te krijgen voor het beroep, maar docenten en schoolopleiders geven aan dit veel beter te willen begeleiden en feedback te geven. De studenten willen nog meer in de praktijk ervaren, omdat ze merken dat ze daar op veel verschillende manieren van kunnen leren.

Onderzoeksvraag: Hoe werken de ontwerpprincipes binnen het werkplekcurriculum van Partnerschap 2 volgens alle betrokkenen en welke aanbevelingen kunnen er gegeven worden voor herontwerp?

Vanuit de verkregen resultaten en antwoorden op de drie deelvragen, kunnen de volgende conclusies worden getrokken die per ontwerpprincipe worden gepresenteerd, waarbij de aanbeveling(en) voor herontwerp direct worden gegeven.

De kracht van de authentieke praktijk is het meest positieve aspect van het gehele werkplekcurriculum. Er zijn krachtige leerprocessen (Onstenk, 2018) aangezet door het ontwerpprincipe

werkpleklerin, waarbij de koppeling tussen praktijk en theorie direct te maken was. In de doorontwikkeling is aan te bevelen niet twee keer achter elkaar dezelfde school te bezoeken en te zorgen voor een doorgaande lijn in het in het programma vanuit de ontwerpprincipes.

Het bieden van veel verschillende rijke praktijkervaringen heeft het proces van 'op een andere manier leren leren', waarbij de praktijk het uitgangspunt van leren is, in gang gezet. Het verbeteren van de ondersteuning bij leerstrategieën, waaronder begeleiding en het bieden van kaders en structuur, is een aandachtspunt voor herontwerp binnen *ontwikkelingsgerichte begeleiding en beoordeling*.

De kracht van *samen leren* is heel duidelijk naar voren gekomen uit dit onderzoek, de onderlinge verbondenheid is gevoeld door met elkaar in gesprek te gaan, andere perspectieven te zien door onderlinge verschillen, samen te werken en het werkplekcurriculum met alle betrokkenen samen vorm te geven. Het wordt nu 'écht samen opleiden' genoemd en de zichtbaarheid in de scholen is vergroot. Er is een begin gemaakt met het ontwikkelen van een leercultuur (van Keulen et al., 2015). Het onderlinge vertrouwen en de verbinding moet nu nog verder uitgebouwd worden door meer stakeholders te betrekken bij deze ontwikkeling en de afstemming verbeteren.

De *leerrijke verbindingen* die zijn gemaakt, hebben de discontinuïteit tussen school en opleiding verminderd, maar hier liggen nog uitdagingen ter verbetering. Bruining en Akkerman (2020) noemen afstemming en samenwerking belangrijke thema's en dat blijkt ook uit dit onderzoek, vooral op basis van de input van schoolleiders. De studenten zijn de bruggenbouwers gebleken, ze nemen ervaringen mee naar andere praktijken en weten de koppeling tussen praktijk en theorie te maken.

De aandacht voor *beroepsbeeld en beroepsidentiteit* heeft vruchten afgeworpen. Er is bij studenten een breed beeld van het beroep ontstaan door hun ervaringen in de authentieke praktijk. Zij hebben een goed inzicht gekregen in rol van docent en ze kunnen verantwoorden of het beroep bij ze past. Dit is een individueel proces gebleken waarbij de gesprekken in de scholen en de aansturing van docenten goed hebben geholpen. Begeleiding van de (individuele) student(en), feedback geven (ook op beroepshouding) zijn aandachtspunten voor herontwerp.

Het *onderzoekend vermogen* werd in het werkplekcurriculum gestimuleerd door bewust en systematisch op zoek te gaan naar informatie vanuit het niet weten en nieuwsgierigheid. In de doorontwikkeling moet de onderzoekende houding nog meer n aangespoord worden en er moet aandacht zijn voor onderzoeksvaardigheden.

Bij ontwerpprincipes *eigenaarschap* is de opgehaalde data het meest divers, wat direct aansluit bij de theorie van Billet (2001) hierover. Hoe uitnodigend de werkplek (affordance) ook is, de lerende speelt een cruciale rol en beslist zelf waarin hij participeert en wat er vervolgens van wordt geleerd (agency). Het effect van het doorlopen van het werkplekcurriculum is zichtbaar in de praktijk, doordat de studenten laten zien meer eigenaarschap, zelfstandiger, beter geïnformeerd, meer in contact en verbinding de vervolgstage in komen. De variatie in de behoefte aan begeleiding en sturing, ruimte voor het nemen van regie op de eigen ontwikkeling en het nemen van verantwoordelijkheid is groot. Hierdoor is het belangrijk om bij de begeleiding naar meer eigenaarschap aan te sluiten bij de individuele leerkanalen en verwachtingen van de individuele student en tijd en ruimte te bieden voor reflectie.

Alle ontwerpprincipes zijn herkend door alle betrokkenen en worden ervaren als relevant en vormen samen een geschikt kader voor het werkplekcurriculum. De authentieke praktijk van werkpleklerin is een centraal thema gebleken dat in elk ander ontwerpprincipes gebruikt werd om verder van te leren. Daarnaast speelt de student-agency een cruciale rol in het gehele werkplekcurriculum, de student bepaalt (deels) zelf wat er waarvan geleerd wordt. Dit vergt nog meer ruimte voor de (individuele) begeleiding die nodig is om het gewenste leerproces stevig neer te zetten, al is er een heel goed begin mee gemaakt. Deze eerste versie van het werkplekcurriculum heeft dit heel duidelijk zichtbaar en voelbaar gemaakt bij alle betrokkenen en geeft nog meer vertrouwen om het werkplekcurriculum te optimaliseren. Het is een uitdaging om het curriculum dynamisch te houden voor de optimale balans tussen de ontwerpprincipes (Cremers, 2023) en tussen leren op de werkplek en op het opleidingsinstituut (Timmermans en Kroeze, 2021).

Discussie

In dit deel worden de inzichten genoemd die dit onderzoek heeft opgeleverd, de methode van onderzoek wordt bediscussieerd en er komen nieuwe en onopgeloste praktijkvraagstukken aan het licht als gevolg van de verkregen resultaten uit dit onderzoek.

Inzichten

Het is een uitdaging gebleken om te komen tot een echt gezamenlijk curriculum, zoals eerder geschetst (Timmermans & Kroeze, 2021). Het lef en het vertrouwen om dit werkplekcurriculum te starten met een 'leeg raamwerk' op basis van weloverwogen ontwerpprincipes kan wel eens het geheim van het opzetten

van een gezamenlijk werkplekcurriculum zijn geweest. De praktische uitvoering heeft geleid tot een betere samenwerking, meer vertrouwen en betere verbinding binnen het partnerschap. Er is een begin gemaakt met leren niet te organiseren, maar om te durven leren in en van de praktijk met elkaar, wat heeft gezorgd voor het slechten van de grenzen tussen de verschillende opleidingspraktijken (Cremers, 2023; Fox, 2011). De ontwerpprincipes geven steun aan het werkplekcurriculum als gezamenlijk grensobject en hebben de vrijheid gegeven om gezamenlijk betekenis te geven aan de werking ervan in de praktijk.

Het onderzoeksproces is gericht op het begrijpen van de praktijk en leidt ook tot verbetering van de praktijk. Jeroen Rozendaal (persoonlijke communicatie, 21 april 2023), noemt dit de katalyserende validiteit, die toeneemt als de betrokkenen het gevoel hebben, beter zicht te hebben gekregen op processen die in de opleidingsschool spelen. Billet en Martin (2018) stellen vol vertrouwen dat het proces structuur zal ontwikkelen, naarmate de implicaties beter begrepen worden. Dit onderzoek heeft niet alleen een actieve bijdrage geleverd aan het leren van studenten, ook aan dat van de docenten van het werkplekcurriculum. De docenten lijken een voorkeur te hebben voor incidentele en informele vormen van leren (Van Wessum & Troost, 2021) en leren ook van de leraar-in-opleiding, wat ook blijkt uit onderzoek van Billet en Martin (2018). Uit datzelfde onderzoek blijkt dat de studenten in eerste instantie werden afgeschrikt, maar verderop in het proces genoten van de mogelijkheid om meer eigenaarschap te hebben over hun eigen leren. Tijdens dit onderzoek is dit ook herkend, zowel vanuit studenten- als docentenperspectief. Aannemelijk is dat dit ook het geval is bij andere medewerkers en betrokkenen van de opleidingsschool. Werken in een krachtige leeromgeving waar ruimte is om te experimenteren, samen te werken, wederzijds vertrouwen en steun is, geeft energie en verhoogt het werkplezier. Werken in deze omgeving stimuleert continue professionele ontwikkeling, iedereen wordt er verleid tot leren, aldus Van Wessum en Troost (2021).

Methode van onderzoek

De focusgroepinterviews die voor deelvraag 1 en 2 gebruikt zijn, hebben rijke data opgeleverd voor het onderzoek en hebben tevens gezorgd voor afstemming tussen de betrokkenen en gezamenlijke betekenisgeving aan de ontwerpprincipes. Uit dit onderzoek is gebleken dat het werkplekcurriculum uit vele, met elkaar interacterende elementen bestaat. Een een-op-eenrelatie tussen een principe en hoe het tot uitdrukking komt in het ontwerp is er niet. Dit leidde tot een complex interacterende set van ontwerpprincipes (Cremers, 2023). Door de vele ontwerpprincipes en data, is de analyse van de verkregen data-eenheden een ingewikkeld proces gebleken. De thematische analyse heeft geholpen om overzicht te creëren, maar optimale saturatie in dataverzameling is niet bereikt (Boeije & Bleijenbergh, 2023).

Doordat een focusgroepinterview een sociale gebeurtenis is, is het plezierig en zijn de gegevens een goede afspiegeling van de sociale realiteit (Boeije & Bleijenbergh, 2023). Dat is waargenomen, evenals dat deze methode een bijdrage levert aan de externe consistentie van het ontwerp en bijdraagt aan gemeenschappelijke opvattingen over de doelen van het leertraject, de relationele opbrengst (Deen en Rondeel, 2017).

Volgens Van Lieshout et al. (2021) kunnen focusgroepinterviews in heterogene groepen rijkere informatie opleveren, omdat ze nieuwe gedeelde verhalen opleveren en er vanuit diverse perspectieven actiepunten worden geformuleerd. Hierdoor versterk je ook mogelijk de relatie in de driehoek (Timmermans, 2014).

Het moment van het focusgroepinterview met de schoolopleiders (een maand na afloop van het werkplekcurriculum), heeft ervoor gezorgd dat er data is opgehaald over de periode na de uitvoering van het werkplekcurriculum. Hierdoor geven deze data niet zuiver weer wat er in de periode heeft plaatsgevonden, maar vooral wat zichtbaar was na het doorlopen van het werkplekcurriculum. De onderzoeker heeft tijdens het focusgroepinterview in de rol van moderator, onvoldoende sturing gegeven aan het gesprek door de onderzoeksperiode niet goed af te bakenen. Desondanks is ervoor gekozen deze data wel te gebruiken. Dit besluit is gebaseerd op de aanname dat het observeerbare gedrag hoogstwaarschijnlijk een resultaat is van het doorlopen werkplekcurriculum.

Portfolio's en padlets bleken tijdens dit onderzoek waardevolle secundaire bronnen van informatie. Als hier voorafgaand aan het onderzoek meer over was nagedacht door de onderzoeker, had er bij de start duidelijke instructie gegeven kunnen worden en had er op een nog meer systematische manier data verzameld kunnen worden. Het gebruik van specifieke woorden bij "als dank voor de gastvrijheid" heeft de studenten wellicht beïnvloed om vooral de gastvrijheid te benoemen.

Vanuit de thematische analyse (Saunders et al., 2020; Verhoeven, 2020) ten behoeve van deelvraag 1,2 en 3 bleek dat gelijksoortige data-eenheden in verschillende ontwerpprincipes werden genoemd. De onderzoeker heeft in het analyseproces de data-eenheden laten staan bij waar de respondenten ze geplaatst hadden om de samenhang tussen de ontwerpprincipes aan te tonen. Dit geeft stevigheid in het ontwerp (Cremers, 2023). Achteraf heeft deze keuze geleid tot dubbele codes, waardoor bijvoorbeeld bij het

ontwerpprincipe leerrijke verbindingen geen data is geplaatst bij de behoefte meer verbinding en afstemming te willen bij het grensobject (een code verkregen vanuit de theorie), omdat de respondenten deze data bij een ander ontwerpprincipe hadden geplaatst.

Onopgeloste praktijkvraagstukken

Een onopgelost vraagstuk is gelegen in het feit dat studenten meer behoefte hebben aan praktijk dan aan theorie, ondanks het feit dat zij positief waren over de mogelijkheden tot integratie tussen theorie en praktijk binnen dit werkplekcurriculum. Dit betreft een probleem dat al veel langer een rol speelt in lerarenopleidingen, en waar een werkplekcurriculum met deze ontwerpprincipes een antwoord op had kunnen zijn. Het zou interessant zijn om dit vraagstuk verder te exploreren. Wat verstaan studenten onder theorie, wat verstaan zij onder praktijk en hoe motiveren zij hun verschillen in behoefte aan praktijk en theorie?

Aanbevelingen

Het resultaat van dit onderzoek, een steeds beter werkend werkplekcurriculum in de praktijk, is direct bruikbaar in de context van samen opleiden van Partnerschap 2. Vanuit dit resultaat kunnen de volgende aanbevelingen voor herontwerp gegeven worden:

1. In de doorontwikkeling is aan te bevelen niet twee keer achter elkaar dezelfde school te bezoeken en te zorgen voor een gezamenlijk programma vanuit een doorgaande lijn vanuit de ontwerpprincipes.
2. Het verbeteren van de ondersteuning bij leerstrategieën, waaronder begeleiding en het bieden van kaders en structuur, om te reflecteren op praktijkervaring.
3. Het onderlinge vertrouwen en de verbinding moet nu nog verder uitgebouwd worden door meer stakeholders te betrekken bij deze ontwikkeling.
4. Verbeteren van de afstemming en samenwerking over de grenzen van scholen en instituut.
5. Begeleiding van de (individuele) student(en), feedback geven (ook op beroepshouding) zijn aandachtspunten voor herontwerp.
6. In de doorontwikkeling moet de onderzoekende houding nog meer aangespoord worden en er moet aandacht zijn voor onderzoeksvaardigheden.
7. De begeleiding naar meer eigenaarschap aan laten sluiten bij de individuele leerkansen en verwachtingen van de individuele student en tijd en ruimte te bieden voor reflectie.

Vanuit de ontwerpgroep is het volgende schrijven gecommuniceerd naar de kern- en stuurgroep van het partnerschap met betrekking tot het werkplekcurriculum voor het schooljaar 2023-2024:

1. Het borgen van een kwalitatief hoogwaardig curriculum op basis van de ontwerpprincipes en visie Part, waarbij het curriculum voldoet aan de wettelijke gestelde eisen; Op basis van een jaarlijkse evaluatie die wordt afgenomen onder alle direct betrokken rollen.
2. Vanuit de evaluatie is naar voren gekomen dat de ontwerpprincipes een belangrijke basis vormen voor het Samen Opleiden. Deze principes willen wij dan ook graag 'omarmen' en meenemen in het vervolg van Samen Opleiden.

Het is voor de toekomst aan te bevelen om deze evaluatiegesprekken te laten plaatsvinden over de grenzen van de verschillende praktijken, zodat gezamenlijk steeds verder betekenis gegeven kan worden aan de ontwerpprincipes en het leerpotentieel beter benut kan worden (Bruining & Akkerman, 2020).

Met het nieuwe werkplekcurriculum is een beweging in gang gezet binnen Partnerschap 2. Het is kansrijk om het partnerschap als een systeem te zien, dat bestaat uit groepen die veerkrachtig, met vallen en opstaan, gaandeweg en elk op hun eigen manier, bijdragen aan die beweging, aldus Verdonchot (2020). Interessant zou kunnen zijn om nader onderzoek te doen naar de impact die het werkplekcurriculum heeft op het versterken van de werkplek als leeromgeving om binnen Partnerschap 2. Wordt hierdoor iedereen hier verleid tot leren (Van Wessum & Troost, 2021) en kunnen de ontwerpprincipes hier ook een rol van betekenis in spelen? Dit kan een mooie vervolgstap zijn die past bij de wens van het ministerie van OCW om het opleiden van leraren in het perspectief van een doorgaande ontwikkellijn te plaatsen door het opleiden van leraren te verbinden met verdere professionele ontwikkeling van de leraar (Hermanussen & Van Herpen, 2021).

Het maakt mij als procesbegeleider van 'Samen Opleiden & Professionaliseren' van Partnerschap 2, nieuwsgierig naar de verdere beweging en het maakt de cirkel rond als het gaat om mijn rol als onderzoekende innovator van leren ten opzichte van mijn innovatieambitie om van iedere organisatie een lerende organisatie te maken!

Referenties

- Bakker, A., Zitter, I., Beusaert, S. & De Bruijn, E. (2016). *Tussen opleiding en beroepspraktijk: Het potentieel van boundary crossing*. Koninklijke van Gorcum.
- Boeije, H & Bleijenbergh, I. (2023). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Boom.
- Biesta, G. (2018). Interrupting the politics of learning. In K. Illeris, *Contemporary theories of learning: Learning theories ... in their own words*. Routledge.
- Billett, P. & Martin, D. (2018). *Journal of University Teaching & Learning Practice: Engaging students in co-creation of sociological knowledge and curriculum design as a form of deep engagement*. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1200707.pdf>
- Billett, S. (2001). *Learning through work: Workplace affordances and individual engagement*. <http://dx.doi.org/10.1108/EUM0000000005548>
- Bruining, T. (2016). *Leren van fricties: Over de waarde van de 3e generatie activiteitentheorie van Yrjö Engeström*. Opleiding en ontwikkeling, 28-32. Geraadpleegd op 23 september 2021, van https://www.kpcgroep.nl/media/1679/oo_at_1_leren_van_fricties_bruining.pdf
- Bruining, T. & Akkerman, S. (2020). *Ontwikkeling van lerarenopleidingen door het leerpotentieel van grenzen te benutten: Opleidingsscholen als 21^e eeuwse netwerktoppleidingen*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl/wp-content/uploads/2020/01/Ontwikkeling-lerarenopleidingen-leerpotentieel-grenzen-te-benutten.pdf>
- Coenders, M. (2021). *Community of practice – Etienne Wenger*. In M. Ruijters, R. Schut, & R. J. Simons (red.), *Canon van leren en ontwikkelen* (pp. 243-254). Boom.
- Costley, C., Elliott, G. & Gibbs, P. (2010). *Doing Work Based Research. Approaches to Enquiry for Insider-Researchers*. Sage.
- Cremers, P. (2011). *Arrangementen van interventies*. In Van Aken, J. & Andriessen, D. (Reds.), *Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. Wetenschap met effect* (pp. 205 – 216). Boom.
- Cremers, P. (2023). *Het gebruiken van ontwerpprincipes uit ontwerpgericht onderzoek*. In, Van Turnhout, K., Andriessen, D., Cremers, P. (Reds.) *Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. Ontwerpend onderzoeken in sociale contexten*. (pp. 263 – 275). (tweede druk). Boom.
- De Boer, E., Janssen, F.J.J.M, Dam, M. & Van Driel, J.H. (2019). *Ontwikkeling van agency van docenten-in-opleiding: Een ecologisch perspectief*. Pedagogischestudien.nl. Geraadpleegd op 2 juni 2022, van <https://pedagogischestudien.nl/download?type=document&identificer=709570>
- Deen, E. & Rondeel, M. (2017). *Opleidingskunde. Leren in het werk, rond het werk, voor het werk*. Vakmedianet.
- Dochy, F., Segers, M. & Dochy, W. (2020). *Bouwstenen voor High Impact Learning: Van model naar praktische tips en succescriteria*. Boom.
- Doorewaard, H., Kil, A. & Van De Ven, A. (2019). *Praktijkgericht kwalitatief onderzoek. Een praktische handleiding*. Boom.
- Dopmeijer, J. & De Jong Weissman, J. (2021). *Sense of belonging als fundament voor communityvorming in een blended leeromgeving*. Geraadpleegd op 19 mei 2022, van https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/thema_2_-_dopmeijer_de_jong_weissman-ms2.pdf
- Dove, G., Abildgaard, S. J., Biskjaer, M. M., Brodersen Hansen, N., Christensen, B. T. & Halskov, K. (2018). *Grouping notes through nodes: The functions of Post-It notes in design team cognition*. <https://doi.org/10.1016/j.destud.2018.03.008>
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). *The Power of Feedback*. Review of Educational Research March 2007. <https://doi.org/10.3102/003465430298487>
- Hermanussen, J. & Van Herpen, S. (2021). *De meerwaarde van samen opleiden en professionaliseren. Input ten behoeve van de groeistrategie*. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/26/de-meerwaarde-van-samen-opleiden-en-professionaliseren>
- Munneke, L., Rozendaal, J.S. & Van Katwijk, L. (2023). *Onderzoekend vermogen ontwikkelen tijdens je lerarenopleiding*. Boom.
- Onstenk, J. (2016). Kennis verbinden in werkplekieren. In Bakker A., Zitter I., Beusaert, S. & De Bruijn E. (Reds.). *Tussen opleiding en beroepspraktijk. Het potentieel van boundary crossing* (pp. 92-109). Koninklijke van Gorcum.

- Onstenk, J. (2018). *Het werkplekcurriculum in de school. Opleiden op de werkplek*. Platform Samen Opleiden. Geraadpleegd op 15 juni 2022, van <https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2018/06/VERDIEPING-Het-werkplekcurriculum-in-de-school.pdf>
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2020). *Methoden en technieken van onderzoek*. Pearson.
- Snoek, M., De Wit, B. & Dengerink, J. (2017). *Gedeeld beroepsbeeld voor de leraar*. In Snoek, M., Pauw, I. & Van Tartwijk, J. (2020). *Leraar: Een professie met perspectief 1: Een veelzijdig beroepsbeeld*. Geraadpleegd op 22 januari 2023 van https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/415368/Leraar_professie_met_perspectief_deel1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Fox, N.J. (2011). *Boundary Objects, Social Meanings and the Success of New Technologies*. DOI:10.1177/0038038510387196
- Timmermans, M. (2014). *Kwaliteit van de opleidingsschool. Over affordance, agency en competentieontwikkeling*. [Proefschrift]. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- Timmermans, M. & Kroeze, C. (2021). *Bouwen aan een samenhangend curriculum. Voor het opleiden van leraren*. Geraadpleegd op 23 april 2023, van <https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2021/03/Handleiding-Bouwen-aan-samenhangend-curriculum.pdf>
- Van Aken, J. (2011). Ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. In Van Aken, J. & Andriessen, D. (Red.), *Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. Wetenschap met effect*. (pp. 25 – 39). Boom.
- Van Burg, E., (2011). Kwaliteitscriteria voor ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. In Van Aken, J. & Andriessen, D. (Red.), *Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. Wetenschap met effect*. (pp. 145-164). Boom.
- Van den Akker, J., Bannan, B., Kelly, A.E., Nieveen, N. & Plomp, T. (2013). *Educational Design Research: Part A: An introduction*. Stichting Leerplan ontwikkeling.
- Van Der Donk, C. & Van Lanen, B. (2020). *Praktijkonderzoek in de school*. Coutinho.
- Van Keulen, H., Voogt, J., Van Wessum, L. Cornelissen, F. & Schelfhout, W. (2015). *Professionele leergemeenschappen in onderwijs en lerarenopleiding*. Velon. Geraadpleegd op 8 juni 2022, van https://www.researchgate.net/publication/303310255_Professionele_leergemeenschappen_in_onderwijs_en_lerarenopleiding
- Van Lieshout, F., Jacobs, G & Cardiff, S. (2021). *Actieonderzoek. Principes en onderzoeksmethoden voor participatief veranderen*. (tweede, herziene editie). Koninklijke van Gorcum.
- Van Oefelt, T. P., Andriessen, D., Van den Ende, J., Mondriaan, E., Van Rosmalen, B. C., Ruijters, M. C. & Wortelboer, F. Q. (2021). *Samen op zoek naar goed werk: Professioneel framen van de teamopgave*. Aeres Hogeschool Wageningen.
- Van Wessum, L. & Troost, H. (2021). *Professionele groei van lerarenopleiders*. Geraadpleegd op 21 juni 2022, van <https://www.platformsamenoopleiden.nl/wp-content/uploads/2021/06/Professionele-groei-van-lerarenopleiders-po-vo-mbo.pdf>
- Verdonschot, S. & De Jong, M. (2022). *Samen vernieuwen in de praktijk. Toolbox om werk te maken van innovatie*. Boom.
- Verhoeven, N. (2020). *Thematische analyse. Patronen vinden bij kwalitatief onderzoek*. Boom.

Dankwoorden

Allereerst wil ik alle eerstejaars studenten van Partnerschap 2 bedanken voor het avontuur dat ze met ons partnerschap zijn aangegaan. Fantastisch hoe ze zich hebben opengesteld voor wat de praktijk te bieden had en samen op zoek wilden gaan naar wat werkt en eerlijk durfden te zijn over wat niet werkt. We hebben samen een mooie start gemaakt met dit werkplekcurriculum.

Marloes, Desiree en Marjan, als docenten van dit nieuwe werkplekcurriculum mochten wij, samen met de studenten pionieren, ondergedompeld worden in de rijke praktijk. Wat fijn dat we dit echt samen hebben mogen doen, samen mochten ontwikkelen, fouten maken en weer iets nieuws proberen. Met elkaar hebben we gezorgd voor de veiligheid en geborgenheid, die de studenten nodig hadden, om stappen te maken in het onbekende terrein.

Dank voor alle schoolopleiders en medewerkers van de bezochte scholen, jullie hebben de deuren wagenwijd opengezet voor onze studenten. Dit was overweldigend, zowel het aanbod en het gevoel van welkom zijn. En, de koekjes bij de koffie werden elke week luxer!

Saskia Tuller, als ik jou niet had als meelezer, meedenker en voor de checks op mijn interpretatie, dan was ik alle kanten opgedaan in mijn onderzoek. Fijn dat je me scherp hebt gehouden en de moderator-rol op je hebt willen nemen, zodat ik docent kon zijn tijdens het focusgroepinterview.

Ontwerpgroep, stuurgroep en kerngroep Partnerschap 2, dank voor de mooie opdracht voor mijn master-onderzoek en het vertrouwen dat ik hiermee van jullie heb gekregen. Als ontwerpgroep hebben we samen iets moois neergezet, geweldig dat het onderzoek waardevol is voor de doorontwikkeling van Samen Opleiden en de ontwerpprincipes worden omarmd!

Collega's Windesheim:

- Machiel, als opdrachtgever ben je zeer betrokken geweest bij mijn gehele ontwikkeling tijdens mijn Master, fijn dat ik je af en toe als sparringpartner mocht gebruiken.
- Anneke, dank voor je enthousiaste begeleiding, ik heb veel geleerd van je over het schrijven en je KISS-methode (Keep It Simple and Stupid) zal ik niet vergeten, al is hij voor mij niet altijd zo 'simple'.
- Marjolein, thanks voor de kritische blik op mijn Engelse vertaling van de samenvatting.
- En al mijn andere collega's van de lerarenopleiding natuurlijk, binnenkort ben ik er weer helemaal bij en zal ik alles wat ik hierdoor geleerd hebben toepassen in de praktijk.

Niek van Benthum, dank voor je geduld, begrip en fijne begeleiding. Jouw rust en de logische vragen die je aan me stelde tijdens de begeleidingsgesprekken, hielpen mij steeds weer een beetje meer focus aan te brengen. Je was mijn rustpunt, al maakte je me soms behoorlijk in de war. Dit laatste heeft me natuurlijk uiteindelijk steeds scherper gemaakt, dat weet ik nu heel goed.

Collectief afstuderen, Wenda, Arianne en Carmen, het was fijn om dit laatste stukje samen met jullie te mogen doen. Onze verschillende invalshoeken hebben geholpen in mijn proces van afronding. We hebben veel gedeeld met elkaar en ervoor gezorgd dat we elkaar steeds een beetje verder brachten tot....het inleveren van de thesis. Dank daarvoor.

Mijn ouders voor het opvangen van (huishoudelijke) taken waar ik een tijdje niet aan toe ben gekomen....en mijn moeder in het bijzonder voor het enthousiaste meelezen van mijn stukken en fijne feedback. Dank jullie wel!

En, tot slot, mijn kinderen, Mees en Noor. Wat ben ik blij dat jullie ervoor hebben gezorgd dat ik af en toe even iets anders aan mijn hoofd had dan mijn studie. Jullie support was wisselend, maar dat hoort bij pubers natuurlijk. Sorry, ik dacht dat ik als moeder een goed voorbeeld zou geven, door te gaan studeren. Een leven lang leren, leuk! Dat is dus mislukt, "wie gaat er nou zo lang achter een laptop zitten". Toch hebben jullie mij af en toe nieuwsgierige vragen gesteld over wat ik aan het doen was. Juist dát hielp mij expliciteren, vereenvoudigen en weer focus aanbrengen. We hebben dit toch echt wel samengedaan, we zijn een goed team en ik ben enorm trots op ons!

Bijlagen

Bijlage A	Ontwerpprincipes werkplekcurriculum Partnerschap 2
Bijlage B	Werkplekcurriculum Partnerschap 2
Bijlage C	Rozetposter voor dataverzameling focusgroepinterview met ontwerpprincipe en duidingszin
Bijlage D	Document ' afronding en beoordeling' voor portfolio
Bijlage E	Verzameling betekenisvolle fragmenten uit de portfolio's
Bijlage F	Een van de 7 ingevulde padlets die de studenten hebben ingevuld over de bevindingen op de bezochte school ten behoeve van dataverzameling 4.
Bijlage G	Werkplekcurriculum Partnerschap 2, voorbeeld van een dagprogramma op een maandag
Bijlage H	Dataverzameling vanuit focusgroepinterviews op rozetposter ontwerpprincipe 'samen leren'
Bijlage I	Dataverzameling studenten t.b.v. deelvraag 1 en docenten en schoolopleiders t.b.v. deelvraag 2
Bijlage J	Thematische analyse t.b.v. beantwoording deelvragen 1 en 2 ontwerpprincipe werkplekleren
Bijlage K	Thematische analyse t.b.v. beantwoording deelvraag 3

ONTWIKKELINGSGERICHTE BEGELEIDING EN BEOORDELING

Op basis van feed up, feedback en feedforward



WERKPLEKLEREN

Leren in en van de authentieke, realistische situatie



SAMEN LEREN

Leren met en van elkaar in een professionele leergemeenschap



EIGENAARSCHAP

Een actieve, zelfsturende houding ontwikkelen, waarbij je verantwoordelijkheid voor en regie neemt op het formuleren van je eigen leervragen



LEERRIJKE VERBINDINGEN

Door interactie met de omgeving vanuit verschillende perspectieven kunnen kijken en handelen
Verbinding praktijk en theorie



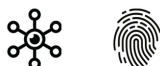
ONDERZOEKEND VERMOGEN

Vanuit een nieuwsgierige, kritische, opmerkzame houding op een systematische, objectieve wijze gegevens uit de praktijk verzamelen



BEROEPSBEELD/ BEROEPSIDENTITEIT

Wie ben jij, wat is jouw beginnend beroepsbeeld/visie op onderwijs en welke docent wil jij zijn?



WERKPLEKCURRICULUM PARTNERSCHAP 2 EERSTE LEERJAAR 2022-2023

2 KLASSEN VAN 20 STUDENTEN

Klas	Schoolopleider	Instituutopleider
1A	Marjan Schutte	Doreen Hamer
1B	Desiree Mossel	Marloes Polman

PROGRAMMA

programma samen

programma school

programma docenten

activiteiten ontwerpprincipes

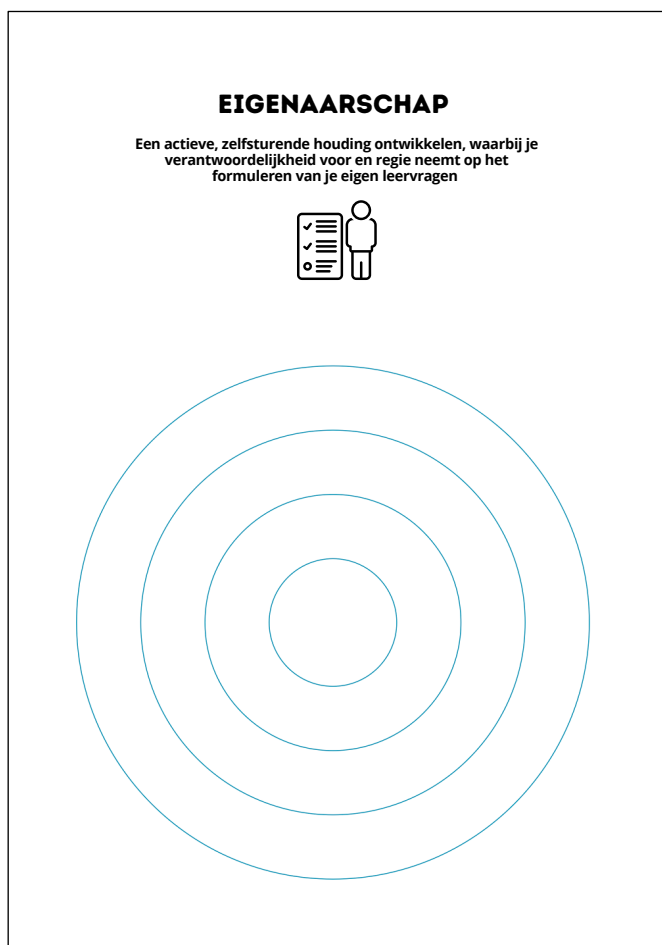
tentamenweken/vakspecifieke weken

vakanties

Bijlage B

Werkplekcurriculum
Partnerschap 2

Data	Locatie					
05-sep	Windesheim	Welkomsbijeenkomst, koffie en thee kennismakingsactiviteit	Onderwijsloopbaan in beeld brengen en presenteren aan elkaar	Presentatie Partnerschap 2 in gesprek over visie	Start maken van de basis jouw portfolio, wat is jouw stip op de horizon en waar sta je nu? De Brede Professionele Basis.	reflectie
12-sep	Noordik Almelo	Kennismaking met de school: Het Noordik.	Thema: visie op onderwijs; subjectificatie, kwalificatie en socialisatie terugblik op eigen onderwijsloopbaan	Coachmoment en/of verder met je portfolio	onderwijscafé thema: 'Als je iets perfect wilt doen heb je je eerste fout al gemaakt'	
19-sep	Marianum Groenlo	Kennismaking met de school: Het Marianum stelt zich voor	thema: visie. Vragen uit PPT in leerteams bespreken. Versterken en onderbouwen eigen visie. Invullen zelfscan Onderzoekende	De praktijk in! Wat zie je en wat verwondert jou? Kijk met de bril van je eigen onderwijsvisie.	Terugkoppeling ervaringen in de leerteams Coachmoment en/of verder met je portfolio. Ontdecken OneNote	Reflectie en ontdekken wat voor jou werkt om jouw ervaringen in beeld te brengen.
26-sep	Marianum Groenlo	Uitleg leeruitkomsten en ontwerpstellingen. Theorie over de 6 rollen van de leraar. Werkvorm: in gesprek over de 6 rollen van de leraar in de praktijk, waar ben je nieuwsgierig naar?	Ontwerpen van een miniles in eigen leerteam, ook ruimte om even in klassen te kijken. Kijkwijzers aanleveren. Letten op 2 rollen. Geen 6 rollen tegelijk.	De praktijk in, observeren aan de hand van de rollen van de leraar en formatief handelen.	Ervaringen uitwisselen vanuit de observaties. Eigen miniles bijstellen op basis van opbrengst.	Coach- en reflectiemomenten
03-okt	Etty Hillesum Lyceum Deventer	Kennismaking met de school: Etty Hillesum Lyceum Deventer	Uitvoeren minilessen (in gemixte leerteams), elkaar feedback/feedforward geven, terug naar leerteam en verkregen feedback delen	De praktijk in! Waar wil jij op letten? Wat zie je en wat verwondert jou?	thema: onderwijsconcepten. Werkvorm: in leerteams concept bestuderen en een presentatie maken.	Coach- en reflectiemomenten
10-okt	Etty Hillesum Lyceum Deventer	Presentatie plus	Prestatie leerteams voortgang	Observeer met z'n tweeën 1 les. De een observeert vanuit de docent de ander vanuit de leerling.	Speeddates met docenten en oop	Coach- en reflectiemomenten
17-21 oktober	herfstvakantie					
24-okt	Canisius Almelo	Kennismaking met de school: Canisius Almelo	Presentaties ouderejaars studenten over ervaring	Uitvoeren presentaties onderwijsconcepten.	Lesbezoeken	Coach- en reflectiemomenten
31 okt - 4 nov	Windesheim	tentamenweek				
7-11 november	Windesheim	vak/projectweek				
14-nov	Canisius Almelo Doreen afwezig	Start onderzoekjes in tweetallen, waar zijn jullie nieuwsgierig naar, welke leervraag past hierbij	Voorbereiding voortgangsgesprekken	Presentatie collega Pluspunt	2 studenten gaan naar Tubbergen ICT en Zorg/welzijn	Lesbezoeken
21-nov	Carmel Hengelo	Kennismaking met de school: Carmel Hengelo	Programma van de school	Lesbezoeken	Voortgangsgesprekken in leerteams gericht op leerdoelen voor vervolg (feedback, feedup, feedforward)	dialog in leerteams op basis van ontwerpprincipes
28-nov	Carmel Hengelo	Kennismaking met de school: Carmel Hengelo	Lesbezoeken		Speeddates met docenten en OOP	Coach- en reflectiemomenten
05-dec	Windesheim	Sinterklaasviering dobbelspel	Presentatie onderzoekjes tweetallen in 2 delen (ochtend en middag)	alleen ochtend		
12-dec	Pius Almelo	Kennismaking met de school: Pius X Almelo	Verzamelen van peerfeedback uit leerteam tbv eindassessment	Speeddatesgesprekken met leerlingen	Lesbezoeken	Coach- en reflectiemomenten
19-dec	ROC van Twente Hengelo	Kennismaking met de school: ROC van Twente Hengelo 9.00 Trudy bestuur 9.45 José loopbaancentrum 10.30 pauze	Voortgangsgesprekken in 2 leerteams; leerdoelen voor vervolg (feedback, feedup, feedforward) Summatieve beoordeling	Lesbezoeken en rondleiding	Keuze maken voorkeur school voor WPL2, sollicitatiebrief maken met motivatie	Voorbereiding posterpresentaties
26 december – 7 januari	Kerstvakantie					
09-jan	ROC van Twente Hengelo	Presentatie digitalisering	Presentatie leraar van het jaar van ROC van Twente Dimitri van Dillen	individuele reflectie op successen en verbeterpunten ontwerpprincipes	Onderwijscafé, posterpresentaties portfolio/presentatie evaluatie leerarrangement	
16-20 jan	Windesheim	toetsweek				
23-27 januari	BLG week	Delen ervaringen met andere partnerschappen, programma op Windesheim op 24, 25 en/of 26 januari, samen met tweedejaars studenten	Verbinding met de Vakspecifieke leergemeenschap		Drieboeksgesprekken vinden deze week plaats tussen DIO-WPB-IO	



(Verdonschot & De Jong, 2022)

Indeling: De vet onderstreepte woorden/zinnen zijn interventies die tijdens het werkplekcurriculum aan bod gekomen. Zorg ervoor dat deze in ieder geval in jouw portfolio zijn terug te lezen, samen met de reflectie daarop.	
Titelpagina	Hier staan je naam, studentnummer, opleiding, school, namen van begeleiders, af te ronden onderwijseenheid en de datum.
Inhoudsopgave	Zorg voor een overzichtelijke indeling met paginanummering.
Inleiding Stel jezelf voor Feedup	Presentatie van jezelf, jouw onderwijsloopbaan en je vak, het team waar je onderdeel van hebt uitgemaakt, de school en de klassen waar je je WPL gaat doen. Hier ook belangrijke zaken uit je startprofiel plaatsen, de start van jouw visie op onderwijs .
Ontwikkelplan Waar ga je de komende WPL-periode aan werken? Feed Forward naar WPL2	Beschrijf hier leerpunten, -doelen waarvan je nu denkt dat je daar mee kan starten bij WPL2. Dit is jouw Feed Forward. Probeer deze al aan bekwaamheidseisen te koppelen De poster van jouw posterpresentatie plaats je hier ook in, omdat je deze gebruikt tijdens het startgesprek met je instituuts- en schoolopleider voor WPL2.
Beschouwing en verantwoording Wat heb je gedaan en wat heb je geleerd? Feedback	In de beschouwing ga je in op jouw ontwikkeling met betrekking tot de bekwaamheidseisen en verantwoord je waarom je je eigen ontwikkeling op een bepaald niveau scoort. Verwijs hierbij duidelijk naar de bijlagen voor onderliggende bewijsmaterialen. Miniles Onderwijsconcept Observaties lesbezoeken en andere activiteiten op de stagescholen
	<i>Vakinhoudelijk</i> (deze ga je in WPL2 vooral beschrijven, maar hier zou je observaties vanuit lesbezoeken al wel in kunnen plaatsen)
	<i>Vakdidactisch</i> (deze ga je in WPL2 vooral beschrijven, maar hier zou je observaties vanuit lesbezoeken al wel in kunnen plaatsen)
	<i>Pedagogisch</i> (deze ga je in WPL2 vooral beschrijven, maar hier zou je observaties vanuit lesbezoeken al wel in kunnen plaatsen)
	<i>Brede professionele basis</i> Plaats hier reflecties van; Onderwijsloopbaan DISC <u>Uit welke klei ben jij getrokken</u> <u>Onderzoekende houding</u> <u>Onderzoekje en presentatie</u> <u>Voortgangsgesprek</u> <u>Zelfbeoordeling + verantwoording deel 1 (voor voortgangsgesprek)</u> <u>Reflectie op voortgangsgesprek</u> <u>Zelfbeoordeling + verantwoording deel 2 (na afloop van posterpresentatie 9 januari, waarin je de verkregen feedback verwerkt)</u> <u>Posterpresentatie</u> Verwijs in de reflectie naar de uitgewerkte opdracht in de bijlage.
Leerpunten Wat neem je mee naar de volgende WPL periode? Feedup/Feed forward naar WPL2	Leerpunten voor de volgende periode van werkplekleren, dat wordt je nieuwe <i>ontwikkelplan</i> waarmee je start. Hier hoeft je nu dus nog niets te noteren.
Bijlagen	De bewijsmaterialen, zorg dat je in jouw portfolio duidelijk verwijst naar de juiste bijlage
Literatuurlijst	Volgens APA-richtlijnen, zie map algemeen in teams

BETEKENISVOLLE FRAGMENTEN UIT DE PORTFOLIO'S

Door het lezen van de portfolio's halen we rijke informatie van de studenten, dat we goed kunnen gebruiken om de ervaringen van het nieuwe werkplekcurriculum in kaart te brengen. Hieronder kan je de quotes kwijt die je raken tijdens het lezen en waarvan je denkt dat dit niet alleen in het portfolio moet blijven staan.

Als het kan ook graag noemen bij welke ontwerpprincipie deze quote het beste past, of meerdere. Als je een heel stuk tekst hebt, plaats hem dan maar helemaal.

WERKPLEKLEREN	ONTWIKKELINGS- GERICHTE BEGELEIDING EN BEOORDELING	SAMEN LEREN	LEERRIJKE VERBINDINGEN	BEROEPSBEELD/ BEROEPSIDENTITEIT	ONDERZOEKEND VERMOGEN	EIGENAARSCHAP	OVERIG
leren in en van de authentieke situatie	op basis van feedup, feedback en feedforward	Met en van elkaar leren in een professionele leer- gemeenschap	transfer/ verbinding theorie en praktijk, interactie met de omgeving, vanuit verschillende perspectieven kunnen kijken en handelen	wie ben jij, wat is jouw beginnend beroepsbeeld/ visie op onderwijs en welke docent wil jij zijn	vanuit een nieuwsgierige, kritische, opmerkzame houding op een systematische, objectieve wijze gegevens uit de praktijk verzamelen	een actieve, zelfsturende houding ontwikkelen verantwoordelijk heid voor je eigen leerproces regie nemen op het formuleren van je eigen leervragen <u>tbv</u> jouw ontwikkeling	niet onder een <u>ontwerp- principe</u> te plaatsen

Naam student:

Akkoord student geanonimiseerd gebruik van quote: ja/nee

Quote:

Eventueel passend bij ontwerpprincipie(s):

Bijlage F

Een van de 7 ingevulde padlets die de studenten hebben ingevuld over de bevindingen op de bezochte school ten behoeve van dataverzameling 4.

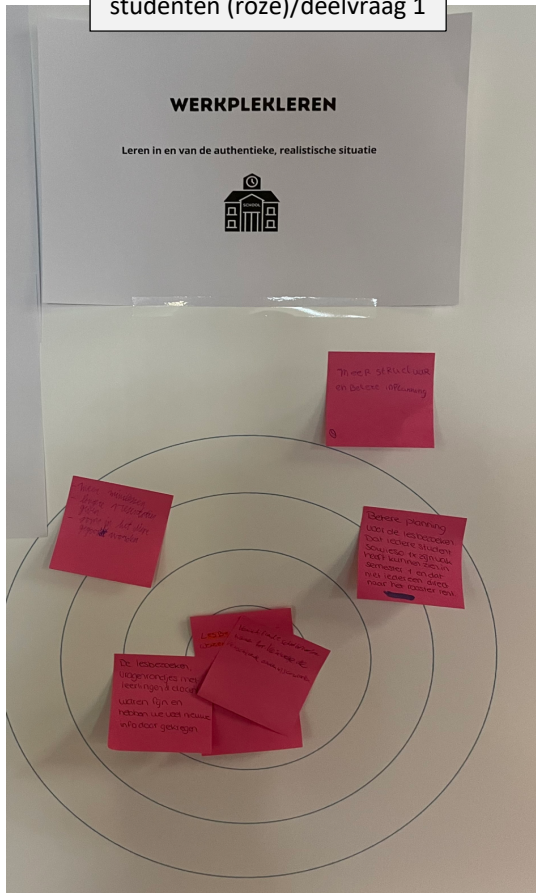
Ik heb genoten van de lessen die ik heb bij mogen wonen op [redacted]. Ik heb een hele andere kijk gekregen op het onderwijs, maar ik vond de lesmethode niet echt aanwezig. Dit varieert natuurlijk ook per docent/klas, maar toch kan er een eenheid gecreëerd worden.	Top: de lessen waren zeer fijn om bij aan te sluiten en er was bijna nooit een probleem. De TOP lessen waren zeer uniek en de les waar ik heb meegelopen trok mij als observator ook wel. Tip: probeer iets meer toezicht te houden in de TOP lessen, want leerlingen dwalen sneller af bij deze lessen dan bij reguliere ben ik achter gekomen.	Een erg leuke gastvrije school. Ik kon bij iedere docent terecht met een vraag. Tip: Het galmt heel erg door de school, waardoor dit in de meeste lokalen te horen is. Misschien iets van dempers plaatsen.	Bedankt voor de gastvrijheid op jullie school! [redacted] mij echt zeer goed bevallen! De docenten staan met beide voeten op de grond en hun visies op onderwijs komen bijna geheel overeen met hoe ik er naar kijk. De top-lessen zijn een geweldige toevoeging aan de ontwikkeling van de leerlingen. Als ik jong was geweest had ik hier graag op school gezeten.	Tops: [redacted] is een mooie moderne school. De koffie is lekker. De TOP lessen zijn een goede manier om de leerling zelf zijn/haar les te laten kiezen. Dit is goed voor de ontwikkeling van de leerling, ze zijn gemotiveerd en lijken zin te hebben in de les. Tips: De stank op [redacted] was niet zeer prettig. Sommige leraren mogen wat geïnteresseerder zijn in hun eigen les. Groetjes, [redacted]	Ik vond [redacted] een erg gastvrije school, elke docent stond open voor vragen of opmerkingen. Top: Leuk dat de leerlingen TOP-lessen aangeboden krijgen, fijn dat scholen durven te experimenteren met andere schoolvakken dan bijvoorbeeld Nederlands, Engels en Wiskunde. Tip: Vanuit de visie werd er gezegd dat er zo min mogelijk klassikaal les wordt gegeven. In de les van vorige week zag ik dat er alsnog klassikaal werd lesgegeven. Ik vind het niet per se storend, maar vanuit de visie wordt dit niet nageleefd. Nogmaals bedankt voor de gastvrijheid!	Ik vond de TOP les die we hebben bezocht een beetje chaotisch. Er was niet zo veel controle over de klas. De reguliere les die ik had bezocht was goed verzorgd. Het enige wat mij opviel is dat er aan het begin van de les geen aandacht werd besteed aan de leerlingen. De docent zei geen hoi bij binnenkomst en was alleen gefocussed op het bord. Voor de rest was de les helemaal prima. Top over de school: de verschillende 'afdelingen' van niveaus. Het is makkelijk om je lokaal te vinden omdat elk niveau op een bepaalde etage zit. Tip/opmerking voor de school: het klassikaal lesgeven werd volgens docenten verminderd alleen dit was niet terug te zien in de lessen.		
Het was leuk om weer terug te zijn op mijn middelbare school. Ik vond het leuk om de school te bekijken en oud docenten te spreken. Veel was nog herkenbaar voor mij. De manier van lesgeven lijkt hetzelfde te zijn gebleven zoals ik dat destijds had. Deze manier van lesgeven heb ik toen als positief ervaren. Top: Het leerzaam dat er de mogelijkheid was om lessen te bezoeken. Dit gaf een goed beeld van hoe het lesgeven in de praktijk eruit ziet. De indeling van de school geeft een duidelijk overzicht voor de leerlingen. Het is interessant om te horen dat er ook ontwikkelingen zijn in de school. Zowel op het gebied van leerling ondersteuning als de lessen. Er worden nu Top-lessen gegeven waardoor de leerlingen met andere klassen kennismaken en hun creativiteit kunnen uiten in een opdracht welke de leerling interessant vindt. Bedankt voor de gastvrijheid!	Tips: De theorie dat ze geen instructie willen zie ik niet terug in een les. Want in de ak les had ik 50 minuten instructie gezien. Misschien ligt het aan de docent maar de visie van de school zag ik niet terug in die les. Tops: Goede indeling van de school. De TOP klas was erg goed(future life). Je leert er presenteren en aan oplossingen denken. Dat was erg mooi.	Ik vind de top lessen leuk maar ze duren wel erg lang Het model van weinig klassikaal les geven zag ik niet terug er werd heel veel nog klassikaal les gegeven	Alle lessen waren allemaal zeer chaotisch omdat de docenten niet aandacht vast konden houden en leerlingen gewoon op hun computer gingen spelen. De docenten probeerde iedereen even veel aandacht te geven	Ik wil als eerste [redacted] bedanken voor de gastvrijheid en openheid van iedereen. Ook heel erg bedankt voor het mogelijk maken om een reguliere en een TOP les te volgen. Top: Ik vind het goed dat de leerlingen TOP lessen krijgen en ook zelf mogen kiezen welke ze willen volgen. Ook vind ik het goed dat er veel werkruimte is voor de leerlingen om zelfstandig maar ook samen te werken en dat het mogelijk is dat dit in de school kan. Zo kunnen ze hun tijd in bijv. tussenuren nuttig besteden, maar er tijdens de les ook heengaan als ze het in de klas te druk vinden.	Ten eerste wil ik de school bedanken voor hun gastvrijheid en dat we hier lessen mochten volgen. Tip: Ik vind de school nogal luidruchtig, veel lawaai wat voor veel afleiding zorgt. Top: de koffie en thee was lekker Mijn ervaringen met het [redacted] zijn heel positief, zo viel het me op dat ze hier heel open zijn met lessen bezoeken maar ook buiten de lessen om staat iedereen wel voor je klaar met een praatje!	Ik vond [redacted] een gastvrije en mooie school. We werden vriendelijk ontvangen. Deze 2 lesbezoeken vond ik erg interessant, mede door de top-lessen, waar mij opviel dat alle leerlingen gemotiveerd mee deden met de les, en goed opletten. De 2 lessen die ik heb bekeken, werden gegeven door vriendelijke, humoristische docenten, die beide goed de aandacht van de leerlingen vast konden houden. Bedankt voor deze leuke lesbezoeken.	Als eerste bedankt voor de vrijheid op deze school. Tip de school is heel luidruchtig, dit leidde mij er af. Misschien iets meer op handhaven. Top de toplessen waren erg leuk, een goede sfeer en fijn voor de leerlingen om even van weg te zijn (de normale theorie lessen).	Ik wil de school bedanken voor de gastvrijheid en de vrijheid die wij hebben gekregen om te mogen leren van deze school. Onderstaand een tip en top voor de school. Tip: De indeling van de school vindt ik persoonlijk niet zo prettig. Denk hierbij aan de trappen waarbij je om een muur moet lopen om naar de andere kant van de trap te gaan. Top: School heeft een prettige uitstraling en de lessen die ik gevolgd heb waren erg leerzaam en leuk gegeven.

Wat gaan we doen, de planning van vandaag

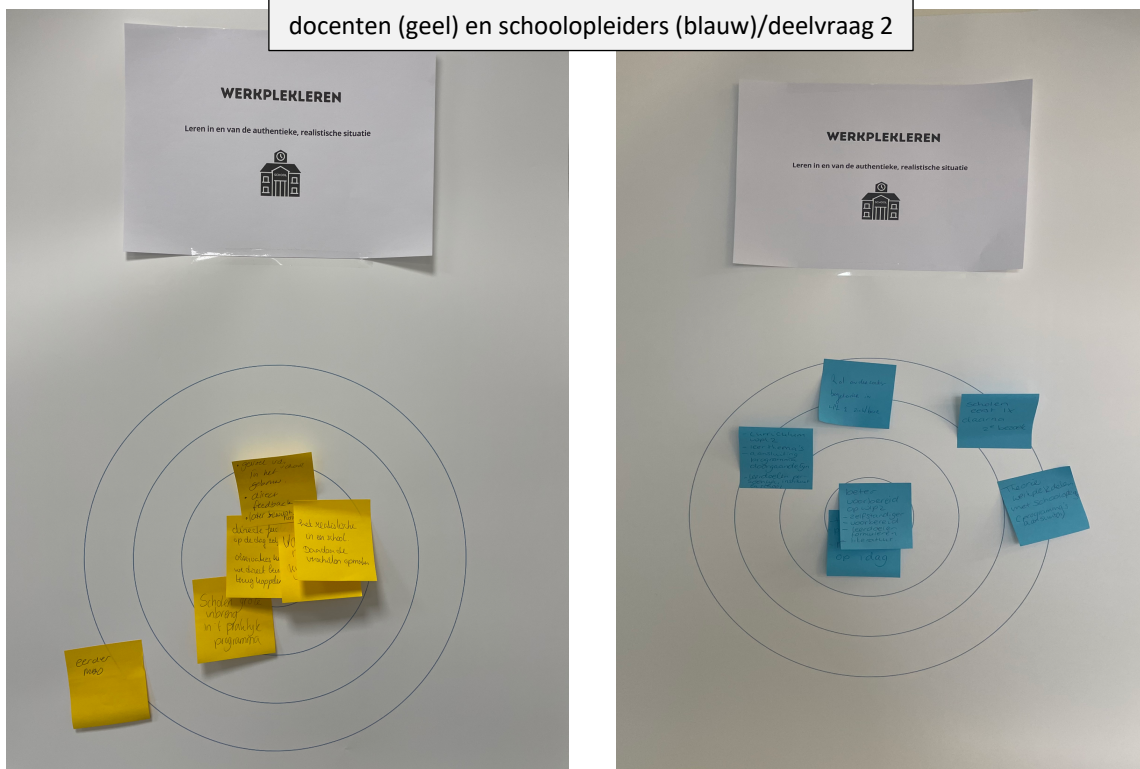


Tijd	Onderdeel
09.00	Start, check-in/Terugblik vorige bijeenkomst
09.15	Start onderzoekjes in tweetallen
10.30	Pauze (<u>energizer</u> door tweetal?) Inschrijven lesbezoeken
10.45	Informatie en planning voortgangsgesprekken 21 november en werken aan voorbereiding voortgangsgesprek en portfolio
12.00	Presentatie Pluspunt
12.25	... en ... naar Tubbergen en middagpauze
12.55	Lesbezoeken (waarbij je eventueel al iets van je onderzoek kan bekijken)
14.30 (na lesbezoek)	Verder werken aan portfolio, reflectie op lesbezoeken, tijd voor coachgesprek, voorbereiden voortgangsgesprek
15.15	Afsluiting, terugblik op de dag, tijd voor vragen en vooruitblik volgende week
15.30 uur	Einde van de bijeenkomst

studenten (roze)/deelvraag 1



docenten (geel) en schoolopleiders (blauw)/deelvraag 2



WERKPLEKLEREN	WERKPLEKLEREN	WERKPLEKLEREN	
leren in en van de authentieke, realistische situatie	leren in en van de authentieke, realistische situatie	leren in en van de authentieke, realistische situatie	positieve aspecten
WS1 Verschillende schoolbezoeken waren top. Vanwege de verschillende onderwijsconcepten.	WD1 Van onbewust naar bewust kijken naar...	WSO1 Beter voorbereid op WPL2; zelfstandiger, voorbereid, leerdoelen formuleren, literatuur.	verbeterpunten
WS1 Lesbezoeken zelf waren top!	WD1 Directe feedback op de dag zelf, observaties kunnen we direct bevragen en terugkoppelen	WSO1 Theorie, praktijk, reflectie op 1 dag.	Studenten
WS1 Gesprekken met docenten, top!	WD1 Directe feedback, later bewust herkennen		Docenten
WS1 De lesbezoeken, vragenrondjes met leerlingen en docenten waren fijn en hebben we veel nieuwe info door gekregen.	WD1 Gevoel van de school in het gebouw,		Schoolopleiders
	WD2 Het realistische in een school, daardoor de verschillen opmerken	WSO2 Curriculum WPL2, leerthema's, aansluiting programma doorgaande lijn, leerdoelen persoonlijk, instituut en school	WS1 = Werkplekleren Studenten, ring 1
	WD2 Scholen grote inbreng in het praktijkprogramma		
WS3 Weten welke doelgroep je les wilt geven en de ontwikkeling daarin.		WS3 Rol onderzoeksbegeleider in WPL1 al zichtbaar maken.	
		WS3 Scholen eerst 1 keer bezoeken, daarna 2e bezoek.	
		WS3 Theorie werkplek delen met schoolopleiders (programma's aansluiten)	
WS4 Betere planning voor de lesbezoeken. Dat iedere student sowieso 1x zijn vak heeft kunnen zien in semester 1 en dat niet iedereen direct naar het rooster rent.	WD4 Eerder naar het MBO, eerst alle scholen 1 keer langs, daarna nog eenzelfde ronde		
WS4 Meer structuur en betere inplanning.			
WS4 Meer minilessen.			
WS4 Langere presentaties geven.			
WS4 Soms in het diepe gegooid worden.			

concept	ontwerpprincipes	DEDUCTIEF		INDUCTIEF	DATA	INDUCTIEF	DATA		overlap ontwerpprincipes	
	hoofddthema	subthema vanuit theorie	code vanuit theorie	code vanuit data studenten	dataverzameling 2 en 4	code vanuit docenten en schoolopleiders	dataverzameling 1 docenten	dataverzameling 3 schoolopleiders		
WERKPLEKCURRICULUM	WERKPLEKLEREN (WPL)	Het leren vindt plaats in de authentieke situatie		Schoolbezoeken	Verschiede scholen en onderwijsconcepten gezien, informatief, leerzaam om in de praktijk te zien Niet 2 keer achter elkaar naar dezelfde school en meer MBO scholen met praktijkvakken bezoeken	Schoolbezoeken	Verschillen tussen scholen zien en het realistische beeld van het onderwijs krijgen Het gevoel van letterlijk in de school zijn Eerst 1 keer een school bezoeken en daarna nog een ronde langs dezelfde scholen (niet 2 keer achter elkaar)	Eerst 1 keer een school bezoeken en daarna nog een ronde langs dezelfde scholen (niet 2 keer achter elkaar)	LV	
				Lesbezoeken	Gezien dat er verschillende manieren van lesgeven zijn, noemen ze informatief en leerzaam. Ze leren meer van de praktijk dan uit een boek. "veel geleerd van lesbezoeken, meer dan uit een boek" "Grote winst dat ik erachter ben gekomen dat er zoveel verschillende manieren van lesgeven zijn" Lesbezoeken beter organiseren, zodat studenten bij eigen vakrichting kan observeren			14 x lesbezoeken als positief aspect genoemd in alle data		
				Verschiedende onderwijsconcepten in de praktijk zien	Tijdens de verschillende schoolbezoeken kennisgemaakt met meerdere onderwijsconcepten terugzien concept tijdens de lessen en in de school					
				Gesprekken met docenten, ondersteunend personeel en leerlingen	Waardering voor de gevoerde gesprekken in de school en erg geïnteresseerd in leerlingperspectief					
				Verkleinen kloof tussen theorie en praktijk	Theorie wordt verbonden met de ervaringen uit de praktijk		Er kon directe feedback gegeven worden vanuit ervaring uit de praktijk en verbinden aan theorie	Praktijk en theorie op 1 dag	OV LV	
						Literatuur	Studenten laten in de praktijk zien literatuur te gebruiken bij aanvang WPL2			
				Synergie opleiding-werkplek- student		Samenwerken	Grote inbreng in het programma van de scholen	Aansluitend, gezamenlijk programma op thema's vanuit doorgaande lijn naar WPL2,3,4	LV	
					Welkom voelen op de scholen	Gastvrij ontvangen op de scholen en voelden zich welkom.	Betrokkenheid opleidingschool	Onderzoeksbegleiders betrekken bij schoolbezoeken		
				Reflectie	Observatie- of beschrijvingsopdrachten die leiden tot reflectie	Door de verschillende opdrachten in de school weten de studenten aan welke doelgroep ze les willen geven				
				Prikkelen en verhogen urgentie en motivatie om te leren			Zelfstandigheid		Studenten komen beter voorbereid en zelfstandiger op stage in WPL2	E
					Motivatie	"Dankbaar dat ik dit heb mogen ervaren [...] ik raakte geprikkeld om mijn oogkleppen af te doen" (door de verschillende manieren van lesgeven te ervaren) Studenten willen opdrachten herhalen om verkregen feedback toe te passen				
							Formuleren leerdoelen		Studenten kunnen eigen leerdoelen formuleren bij start van WPL2	

WERKPLEKCURRICULUM	hoofddthema	subthema	codes			
WERKPLEKLEREN (WPL)	Het leren vindt plaats in de authentieke situatie	Verkleinen kloof tussen theorie en praktijk	Schoolbezoeken			
			Lesbezoeken			
			Verschiedende onderwijsconcepten in de praktijk zien			
			Gesprekken met docenten, ondersteunend personeel en leerlingen			
		Synergie opleiding-werkplek-student	Theorie wordt verbonden met de ervaringen uit de praktijk			
			Literatuur			
	Reflectie	Prikkel en verhogen urgentie en motivatie om te leren	Samenwerken			
			Betrokkenheid opleidingsschool			
			Welkom voelen op de scholen			
			Observatie- of beschrijvingsopdrachten die leiden tot reflectie			
	Goede ondersteuning bij leerstrategieën	Feedup-feedback-feedforward	Zelfstandigheid			
			Motivatie			
			Formuleren leerdoelen			
			Faciliteren tijd en ruimte			
			Studenten worden gecoacht en begeleid door docenten			
			Betrokkenheid opleidingsschool			
			Een kader en structuur bieden			
			Vragen stellen			
			Modellering			
			Feedback vanuit medestudenten			
			Feedback van docenten			
			Theorie feedback			
			Ontwikkeling wordt vastgelegd in een portfolio			
			Meerdere kansen bieden om deel te nemen			
			Reflectief vermogen			
			Mentale onrust verdragen			
			Verder onderzoek doen door nieuwe bewijzen of andere methoden			
			Verkrijgen van informatie over eigen kunnen			
			Beoordeling portfolio levert bijdrage aan formatieve leerproces			
			Toename geloof in eigen kunnen (competentie)			
SAMEN LEREN IN EEN PLG (SL)	Interactie	Leercultuur	Leerteams			
			Samen reflecteren			
			Perspectieven			
			Kennis en informatie uitwisselen			
			Samenwerken (leren)			
			Elkaar helpen			
	Betrokkenheid	Betrokkenheid	Samenwerken in gehele partnerschap			
			Ontstaan van groepsidentiteit			
			Samen leren op basis van gedeelde doelen			
			Professionele groei door jezelf mee te moeten nemen in het gesprek			
			Op een open en constructieve manier om leren gaan met verschillen			
			Gevoel van veiligheid en verbondenheid 'sense of belonging'			
	Verbinding schoolpraktijk en opleidingsinstituut	Leggen van verbindingen door interactie met anderen	Betrokkenheid opleidingsschool			
			Authentieke situatie			
			Beide praktijken zijn ondersteunend aan elkaar			
			Verbinden van theoretische en praktische kennis			
			Aandacht voor verschillen			
			Student als bruggenbouwer			
	Ontwikkeling van beroepsbeeld	Ontwikkeling beroepsidentiteit	Afstemming en samenwerking grensobject werkplekcurriculum			
			Bewust kijken naar elkaars perspectieven en elkaar begrijpen			
			Verbreden van visie op onderwijs			
			Eigen plaatsbepaling van de professional in gemeenschap van leraren			
			Ontwikkeling persoonlijke visie op het beroep			
			Technische en instrumentele reflectie op praktijkervaring/begeleiding en ondersteuning door docenten			
LEERRIJKE VERBINDINGEN (LV)	Onderzoekend vermogen geeft stimulans en richting aan ontwikkeling beroepsidentiteit	Onderzoekend vermogen als integraal onderdeel van de ontwikkeling	Morele en emotionele reflectie op praktijkervaring			
			Praktijkervaring			
			Bewust en systematisch op zoek naar mogelijkheden om deskundigheid te vergroten en antwoord op wat je niet weet			
			Creëren van leerproces door uitwisselen, aanscherpen en in beeld brengen van ervaringen en opvattingen in specifieke situatie			
			Lesbezoeken			
			Instructie			
	Versterken van processen zoals expliciteren, reflecteren, verbinden praktijk - theorie	Nieuwe (theoretische) perspectieven op opleidingscholen inbrengen dat onderzoeksmatig leren van leraren stimuleert	Faciliteren			
			Opdrachten die het leerproces van het onderzoekend vermogen stimuleren			
			Betrokkenheid opleidingsschool			
	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap	Keuzevrijheid en ruimte			
			Reflectie			
			Begeleidingsbehoefte			
			Tonen van een actieve houding			
			Ontwikkeling beroepsidentiteit is een persoonlijk proces			
BEROEPSBEELD/BEROEPSIDENTITEIT (BB)	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap				
	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap				
	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap				
EIGENAARSCHAP	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap				
	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap				
	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap				
	Onderzoekend vermogen	Eigenaarschap				

	positieve aspecten benoemd
	verbeterpunten benoemd
	zowel positieve als verbeterpunten benoemd
	geen data over verkregen
	data buiten onderzoekskader
	studenten
	docenten
	schoolopleiders